

**TURUN
YLIOPISTO**

Kehkeytyvä opetussuunnitelma Raision varhaiskasvatuksessa

Kasvatustieteen
pro gradu -tutkielma

Laatijat:
Susanne Kujala
Jaana Virtanen

Ohjaaja:
Dosentti Jarmo Kinos

5.4.2023

Rauma

Turun yliopisto opettajankoulutuslaitos, Rauman kampus

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Kasvatustiede

Tekijät: Jaana Virtanen ja Susanne Kujala

Otsikko: Kehkeytyvä opetussuunnitelma Raision varhaiskasvatuksessa

Ohjaaja: Dosentti Jarmo Kinos

Sivumäärä: 83 sivua

Päivämäärä: 5.4.2023

Tutkimuksemme käsittelee kehkeytyvää opetussuunnitelmaa ja lapsilähtöisen pedagogiikan toteutumista varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksessa selvitetään kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttöönottoa sekä sen hyötyjä ja haasteita Raision varhaiskasvatuksessa. Kehkeytyvän opetussuunnitelman lisäksi tutkimme, miten lapsilähtöinen pedagogiikka toteutuu Raision varhaiskasvatuksen ryhmissä. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Raision koulutuksen kehittämistyöryhmän kanssa.

Tutkimuskohteena ovat toimintakaudella 2020–2021 Raision kehkeytyvän opetussuunnitelman pilottiin osallistuneet neljä varhaiskasvatuksen ryhmää sekä toimintakaudella 2021–2022 kaikki Raision varhaiskasvatuksen ryhmät. Tutkimus on moniaineistoinen, jossa tiedonkeruu tapoina ovat pilottikysely, tiimikysely sekä pedagogisen dokumentoinnin sivustot. Tutkimus on luonteeltaan monimenetelmällinen tutkimus, jossa hyödynnetään eri tutkimusmenetelmiä, joita tässä tutkimuksessa ovat kehittämis-, toiminta- ja seurantatutkimus.

Tutkimus toteutettiin kahdella eri verkkolomakekyselyllä. Kyselylomakkeet toimitettiin vastaanottajille sähköpostilla. Kysely sisälsi sekä väittämiä että avoimia kysymyksiä. Vastausprosenttimme pilottikyselyssä oli 100 % ja tiimikyselyssä 49 %. Kyselyiden avulla halusimme selvittää, miten lapsilähtöisyys toteutuu varhaiskasvatusryhmissä, millaisena kehkeytyvä opetussuunnitelma nähdään ja miten se on otettu käyttöön Raision varhaiskasvatuksen ryhmissä.

Tutkimuksen tulosten perusteella voidaan todeta, että lapsilähtöistä pedagogiikkaa toteutetaan monipuolisesti kaikissa Raision päiväkotiryhmissä. Lapsilähtöisyys ja lasten osallisuus päiväkodin arjessa nousevat esiin pedagogisen dokumentoinnin sivustoilta sekä molempien kyselyiden vastauksista. Kehkeytyvää opetussuunnitelmaa toteutetaan ryhmissä osittain ja toiset ryhmät ovat pidemmällä sen käytössä kuin toiset. Kehkeytyvän opetussuunnitelman hyötyinä nähdään lasten aiempaa aktiivisempi osallistuminen toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen sekä pedagogisen dokumentoinnin myötä toiminnan näkyväksi tuleminen ryhmälle ja vanhemmille. Suurimmat haasteet kehkeytyvän opetussuunnitelman käytölle koetaan olevan ajan puute, dokumentoinnin haasteet ja arjen pirstaleisuus.

Avainsanat: Varhaiskasvatus, opetussuunnitelmamallit, kehkeytyvä opetussuunnitelma, lapsilähtöinen pedagogiikka.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Varhaiskasvatuksen pedagogiikan lähestymistavat	7
2.1	Aikuislähtöinen pedagogiikka aikuisjohtoista toimintaa.....	7
2.2	Lapsikeskeinen pedagogiikka lapsilähtöisen ja aikuislähtöisen välissä	8
2.3	Lapsilähtöinen pedagogiikka juontuu lapsikeskeisestä pedagogiikasta	9
2.4	Yhteenveto varhaiskasvatuksen pedagogiikan lähestymistavoista	13
3	Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmamallit	15
3.1	Ainejakoinen opetussuunnitelmamalli	15
3.2	Eheyttävä opetussuunnitelmamalli.....	17
3.3	Kehkeytyvä opetussuunnitelmamalli.....	18
3.4	Yhteenveto varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmamalleista	19
4	Kehkeytyvän opetussuunnitelman keskeiset pääkohdat	22
4.1	Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma	22
4.2	Lapsi aktiivisena toimijana	23
4.3	Kehkeytyvä opetussuunnitelma perustuu havainnointiin.....	24
4.4	Projekti- ja tutkiva oppiminen osana kehkeytyvää opetussuunnitelmaa	26
5	Tutkimusongelmat	28
6	Tutkimuksen toteutus	29
6.1	Tutkimusmenetelmät	29
6.2	Tutkimusaineistonkeruu	31
6.3	Tutkimusaineiston analyysi.....	35
6.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	36
7	Tutkimuksen tulokset	38
7.1	Lapsilähtöisen pedagogiikan toteutuminen päiväkotiryhmissä	38
7.2	Kehkeytyvä opetussuunnitelma ryhmien käytössä	47
7.3	Kehkeytyvän opetussuunnitelman haasteet ja hyödyt ryhmien arjessa	51

8	Pohdinta.....	58
8.1	Lapsilähtöisyys ryhmien arjessa	58
8.2	Kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttö päiväkodin arjessa.....	60
	Lähteet.....	67
	Liitteet.....	72
	Liite 1. Pilotti- ja tiimikysely	72

1 Johdanto

Tutkimuksemme on jatkoa Lohirannan ja Raatikaisen vuonna 2019 tekemälle pro gradu työlle. Heidän pro gradu -tutkielmassaan *Lapsilähtöisyys, perustoiminnot ja pienryhmätoiminta Raision varhaiskasvatuksessa* tutkittiin lapsilähtöisyyden ja pienryhmätoiminnan lisäksi kehkeytyvän opetussuunnitelman toteutumista Raision varhaiskasvatuksessa. He saivat kyselyyn 32 vastausta, joista 17 tiimiä kertoi toteuttavansa kehkeytyvää opetussuunnitelmaa. Kehkeytyvän opetussuunnitelman joustavuuden ja avoimuuden lasten ideoille mainitsi 17 vastannutta tiimiä ja 13 vastauksessa kerrottiin, että kehkeytyvässä opetussuunnitelmassa näkyvät projektit ja jatkumot. Seitsemän tiimiä kertoi toteuttavansa toisinaan kehkeytyvää opetussuunnitelmaa ja loput neljä vastasivat, etteivät he toteuta kehkeytyvää opetussuunnitelmaa. Lohirannan ja Raatikaisen tutkimuksen (2019) perusteella Raision koulutuksen kehittämistyöryhmä koki tarpeelliseksi koota tukimateriaalin kehkeytyvän opetussuunnitelman käytöstä. *Kehkeytyvän opetussuunnitelman laadinnan tueksi* -materiaali sisältää tiedonkeruutapoja, työskentelymenetelmiä ja tietoa pedagogisesta dokumentoinnista, jotka tukevat kehkeytyvän varhaiskasvatussuunnitelman ja esiopetussuunnitelman laadintaa. (Varke 2019, 2.)

Uudessa 2022 julkaistussa Raision varhaiskasvatussuunnitelmassa veloitetaan, että opetusta ja kasvatusta suunnitellaan kehkeytyvän opetussuunnitelman periaatteiden mukaisesti. Lasten havainnointi, kuuleminen ja toiminnan dokumentointi ovat pohjana ryhmän kehkeytyvän varhaiskasvatussuunnitelman, eli ryhmävasun, laatimiselle. Kehkeytyvässä opetussuunnitelmassa on olennaista, että siinä huomioidaan lasten osallisuus jokaisessa vaiheessa, jolloin lopputulos ei ole alussa nähtävissä. Kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttö vaatii kärsivällisyyttä sekä luovuutta kaikilta ryhmän aikuisilta. (Raision kaupunki 2022, 3.)

Pro gradu -tutkimuksemme teemme yhteistyössä Raision koulutuksen kehittämistyöryhmän kanssa. Tutkimuskohteena ovat toimintakaudella 2020–2021 Raision varhaiskasvatuksen neljä kehkeytyvän opetussuunnitelman pilottiin osallistunutta varhaiskasvatus ryhmää sekä toimintakaudella 2021–2022 kaikki Raision varhaiskasvatuksen ryhmät. Tutkimusaiheemme ovat kehkeytyvä opetussuunnitelma ja lapsilähtöinen pedagogiikka. Tutkimuksemme avulla haluamme selvittää, miten kehkeytyvää opetussuunnitelmaa hyödynnetään ja millaisena se koetaan Raision varhaiskasvatuksen ryhmissä. Haluamme tietää, miten lapsilähtöinen pedagogiikka toteutuu sekä lisääkö kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttö lapsilähtöisyyttä Raision varhaiskasvatuksessa. Lisäksi tarkastelemme ryhmien lapsilähtöisen pedagogiikan ja

kehkeytyvän opetussuunnitelman toteutumisen hyötyjä sekä haasteita. Tutkimuksella saamme tietoa Raision varhaiskasvatuksen kehitystyöryhmälle kehkeytyvän opetussuunnitelman ja lapsilähtöisen pedagogiikan toteutumisesta varhaiskasvatuksen ryhmissä sekä tietoa mahdollisista kehittämiskohteista. Tutkimuksen tuloksien pohjalta pohditaan varhaiskasvatuksen rakenteita sekä tukimateriaalin tai koulutuksen tarvetta.

Tutkimuksemme alkaa teoriaosalla, jossa tarkastelemme varhaiskasvatuksen pedagogiikan eri lähestymistapoja, opetussuunnitelmamalleja sekä lapsilähtöisyyden ja kehkeytyvän opetussuunnitelman keskeisiä elementtejä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) on nähtävillä selkeänä teemana lapsilähtöisyys, aikuisen ja lapsen vastavuoroinen kanssakäyminen ja se, miten lapsi on aktiivinen toimija omassa ympäristössään. Kehkeytyvä opetussuunnitelma syntyy aikuisten ja lasten yhdessä kokoamista aineksista ja näiden vastavuoroisesta kehityksestä, joka kirjataan jälkikäteen toteutuneen opetussuunnitelman muodossa (Rosqvist ym. 2019, 196). Kehkeytyvä opetussuunnitelma korostaa lapsilähtöisyyttä, joten molemmat teemat ovat tärkeässä osassa tässä tutkimuksessa.

Tutkimusaineiston analyysi koostuu kahdesta eri kyselystä sekä pedagogisen dokumentoinnin sivustoista, joiden tuloksia avaamme tutkimuksen empiirisessä tulososassa, kappaleessa 7. Ensimmäinen, pilottikysely luotiin kehkeytyvän opetussuunnitelman pilottiin osallistuneille neljälle Raision varhaiskasvatuksen ryhmälle syksyllä 2021. Keväällä 2022 luotiin toinen, tiimikysely, kaikille Raision varhaiskasvatuksen ryhmille. Kehkeytyvän opetussuunnitelman pilottiin osallistuneiden ryhmien pedagogisen dokumentoinnin sivustoilta pääsimme näkemään, miten ryhmien kehkeytyvän opetussuunnitelman pilotti toteutui ja pääsimme hyödyntämään näitä materiaaleja myös osana tutkimusaineistoa. Pohdinta kappaleessa tarkastelemme teorian ja empiirisen osan yhtäläisyyksiä ja eroja sekä mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 Varhaiskasvatuksen pedagogiikan lähestymistavat

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lapsen elinikäistä oppimista ja koulutuksellista tasa-arvoa yhdenvertaisesti. Varhaiskasvatuksen pedagogiikka on opetuksen, kasvatuksen ja hoidon kokonaisvaltaista toimintaa, jonka tarkoituksena on edistää lasten hyvinvointia ja oppimaan oppimista eri tavoin. (Opetushallitus 2022, 7, 38.) Pedagogiikalla tarkoitetaan tapoja ja keinoja, joilla opetus sekä kasvatus järjestetään (Hellström 2010, 295). Varhaiskasvatuksen järjestämistä säätelevät Suomen perustuslaki, varhaiskasvatuslaki ja valtioneuvoston varhaiskasvatukseen annetut asetukset. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat varhaiskasvatuksen henkilöstön työtä varhaiskasvatuksessa. (Opetushallitus 2022, 6.) Tässä kappaleessa käsittelemme varhaiskasvatuksen pedagogiikan eri lähestymistapoja sekä tapoja toimia varhaiskasvatuksen arjessa.

2.1 Aikuislähtöinen pedagogiikka aikuisjohtoista toimintaa

Aikuiset määräävät aikuislähtöisen prosessin alkua, kulkua ja loppua. Aikuislähtöisessä prosessissa lapsi on passiivisessa roolissa, kun taas aikuinen toimii aktiivisessa roolissa yleensä yksityiskohtia myöten. (Kinos, Rosqvist, Alho-Kivi & Korhonen 2021, 37.) Aikuislähtöisen pedagogiikan tapaan aikuinen itse suunnittelee, opettaa ja motivoi lapset oppimaan, eikä ota huomioon lasten toiveita. Lasten tulee aikuislähtöisen toimintatavan mukaan toimia aikuisen odotusten mukaisesti, mikä ei kehitä lapsen toimijuutta ja nykyistä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitetta. Nykyisen varhaiskasvatuksen arvoperustan mukaan lapsen kuuleminen ja edun mukaan toimiminen on ensisijaista. Aikuislähtöinen pedagogiikka on vastakohtana lapsikeskeiselle ja lapsilähtöiselle pedagogiikalle, sillä aikuislähtöisessä toiminnassa ei huomioida lasten intressejä ja aloitteita. (Hellström 2010, 14–15; Kinos 2002, 125; Opetushallitus 2022, 20.)

Aikuislähtöistä pedagogiikkaa voidaan kutsua aikuiskeskeiseksi kasvatukseksi. Lapsi on tällöin kasvatuksen kohde, jota kasvatetaan huomioimatta lapsen tarpeita. Jos aikuinen on aktiivisessa roolissa, se ei aina tarkoita pelkästään aikuislähtöisyyttä. Ajatellaan, että lapsi tarvitsee huolenpitoa ja hoivaa, eikä hän voi itsenäisesti pärjätä, jolloin ohjausta kutsutaan aikuisjohtoiseksi. Osittain toiminta varhaiskasvatuksessa on aikuisjohtoista, mutta olennaista on, ettei pedagogiikka varhaiskasvatuksessa perustu ainoastaan aikuislähtöiselle pedagogiikalle. (Featherstone 2013, 124–132; Hellström 2010, 14.) Aikuinen on niin sanotusti

valta-asemassa lasten kanssa työskennellessä, sillä aikuinen päättää lopulta lasta koskevista asioista ja sen, miten pedagogiikkaa toteutetaan. Lapsilähtöinen pedagogiikka pyrkii eroon aikuisen valta-asemasta kasvatuksessa, jolloin vuorovaikutteinen yhteistyö lapsen ja aikuisen välillä on oleellista. (Hytönen 2008, 99–100.)

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa lasten tietoja ja taitoja sekä lisätä osallisuutta että toimijuutta yhteiskunnassa. Lisäksi tavoitteena on edistää tasa-arvoisuutta ja ehkäistä sekä syrjäytymistä että eriarvoisuutta. (Opetushallitus 2022, 14.) Varhaiskasvatuksessa tulee huomioida, että lapsia rohkaistaan olemaan aktiivisia, kertomaan kiinnostuksen kohteistaan sekä tutkimaan että ottamaan selvää asioista. Lapset ovat sosiaalisia ja oppivat yhteistoiminnassa uutta. (Hytönen 2008, 15.) Edellä mainitut elementit eivät aikuislähtöisen pedagogiikassa toteudu, jos lapsi ei pääse osalliseksi prosessiin eri vaiheissa, joten nykypäivänä pedagogiikka ei voi varhaiskasvatuksessa pohjautua aikuislähtöiseen tapaan toimia.

2.2 Lapsikeskeinen pedagogiikka lapsilähtöisen ja aikuislähtöisen välissä

Lapsikeskeisessä pedagogiikassa huomioidaan lapsen tarpeet ja toiveet, joiden pohjalta valitaan sisällöt opetuksessa, joten se eroaa aikuiskeskeisestä pedagogiikasta selkeästi. Lapsikeskeisen kasvatuksen mukaan opetussuunnitelmien ja -menetelmien tulee olla joustavia, jotta jokainen lapsi otetaan huomioon yksilönä. Lapsikeskeisessä pedagogiikassa painotetaan lapsen oman sisäisen motivaation tunnistamista, jotta oppiminen on tehokasta ja mielekästä. (Hytönen 2008, 8, 14–15.) Lapsikeskeisessä pedagogiikassa korostuvat lasten yksilölliset tarpeet, tiedot ja toiveet ja lasten oletetaan kehittyvän samanaikaisesti eri vaiheiden kautta (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 17).

Lapsikeskeinen kasvatus voidaan jakaa kolmeen toisiinsa kietoutuvaan tyyliin, joita ovat aktiivisuuspedagoginen, vapauspedagoginen ja sosiaalipedagoginen kasvatus. Aktiivisuuspedagogiikka painottaa lasten omatoimisuutta ja aktiivisuutta. Vapauspedagogiikassa pidetään arvossa lapsen toimintavapautta, kunnioittamista sekä liikkumatilan antamista lapselle. Sosiaalipedagogisen linjan kautta lapselle halutaan mahdollistaa tilaisuuksia toimia yhteistyössä vertaistensa sekä aikuisten kanssa. (Hytönen 2008, 16.) Edellä mainitut tyylit ovat oleellisia, sillä varhaiskasvatus muotoutuu käsitteeseen lapsuuden itseisarvosta. Lapsella on oikeuksia, joita ovat muun muassa itse ilmaisu omana itsenään ja yhteisön jäsenenä toimiminen. On myös huomioitava, että lapsi kehittyy ja oppii

vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Lapsikeskeinen pedagogiikka tukee lapsen osallisuutta varhaiskasvatuksessa monitahoisesti. (Opetushallitus 2022, 20–21.)

Lapsikeskeinen ja lapsilähtöinen pedagogiikka ovat saaneet vaikutteita eri tieteenaloista. Sosiaalipedagogiikka on näistä yhtenä esimerkkinä. Se on yhteiskuntaa ja kasvatusta käsittelevä tieteen oppiala, jossa korostetaan toimijuutta ja omaa osallistumista yhteistyössä muiden kanssa. Sosiaalipedagogiikassa on keskeisenä ajatuksena, että kokonaisvaltaista kasvua tuetaan monipuolisesti, joka on myös lapsilähtöisen ja lapsikeskeisen pedagogiikan tärkeä pääpaino. (Nivala & Rynänen 2019, 194–239.) Kasvatustieteellinen tutkimus on pitkään ollut osana kasvatopsykologiaa ja kasvatustieteiden filosofiaa ennen kuin on erottautunut omaksi tieteenalaksi, kasvatustieteeksi. (Hellström 2010, 75). Kasvatustieteiden mukaan nähdään, että kasvatustieteet on luonnollista kehitystapahtuma, jolloin kasvattaja ei saa liikaa puuttua kasvutekijöihin. Kasvatustieteiden perusteella puolestaan kasvatuksessa keskeisessä roolissa on sosiaalinen vuorovaikutus ja kasvattajan täytyy hienovaraisesti ohjata lasta oppimisessa. (Hytönen 2008, 17–18.)

Lapsilähtöinen ja lapsikeskeinen pedagogiikka sekoitetaan toistuvasti keskenään, vaikka ne tarkoittavat eri asioita. Lapsilähtöistä pedagogiikkaa voidaan tulkita osaksi lapsikeskeistä pedagogiikkaa, sillä kummassakin kasvatustieteessä lapsi tulee asettaa keskiöön, jolloin lapsi ja sen kehitysvaiheet huomioidaan kokonaisuudessaan sekä yksilöllisesti. (Kinos ym. 2021, 30.) Erona lapsilähtöisen ja lapsikeskeisen pedagogiikan välillä on lasten intressien huomioiminen. Lasten aloitteita hyödynnetään osana oppimistavoitteiden saavuttamista lapsikeskeisessä tavassa, kun taas lapsilähtöisessä tavassa oppimisessa huomioidaan laajalti lapsen intressit. (Rosqvist ym. 2019, 197.)

2.3 Lapsilähtöinen pedagogiikka juontuu lapsikeskeisestä pedagogiikasta

Lapsilähtöisyys laajeni lapsikeskeisyydestä omaksi lähestymistavaksi Suomessa 1980–1990 lukujen vaihteessa. Lapsilähtöisyys nousee toistuvasti esille kasvattajien keskusteluissa ja se on keskiössä varhaiskasvatuksen pedagogiikassa tällä hetkellä. Lapsilähtöisyyttä voidaan kuvata esimerkiksi niin, että lapsi on osallisena toiminnassa siten, että hänen toiveitaan, ajatuksiaan sekä mielenkiinnon kohteita huomioidaan. Se lisää lapsen motivaatiota oppimisessa ja osallisuudessa, kun hän tulee nähdyksi ja kuulluksi kokonaisvaltaisesti. (Kinos 2002, 119, 126–129.) Lapsilähtöisessä toiminnassa lapsen tunteet, tarpeet, näkemykset ja kiinnostuksen kohteet

ohjaavat toiminnan suunnittelua ja toteuttamista. Aikuinen on vastuussa toiminnan sujuvuudesta, tavoitteista ja arvioinnista. (Lindon, 2013 9–13; Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 17.)

Lapsilähtöisessä ja lapsia osallistavassa toiminnassa tulisi tavoitella vuorovaikutteista kommunikointia lasten ja aikuisen kesken sekä lasta osallistavaa tapaa toimia. On tärkeää, että lapset tulevat nähdyksi ja kuulluksi. Lisäksi heidän vahvuuksiaan ja onnistumisen kokemuksia tulee vahvistaa. Lasten kanssa harjoitellaan yhdessä perusarjen toimintoja, opitaan asioita ja tutustutaan maailmaan ilmiöihin sekä harjoitetaan ongelmanratkaisukykyä. Lapsia kannustetaan oma-aloitteisuuteen ja siihen, että he pystyvät vaikuttamaan asioihin sekä toimimaan ja ajattelemaan itsenäisesti. (Turja 2017, 38–40.) Lapsilähtöisessä toiminnassa vastavuoroisuus aikuisen ja lapsen välillä on keskiössä, jolloin kumpikin toimivat aktiivisesti yhteistyössä toistensa kanssa. Laadukkaassa lapsilähtöisessä pedagogiikassa aikuinen pohtii omaa rooliaan toistuvasti ja hänellä on herkkyyttä tunnistaa lapsen tilannekohtaiset intressit. Aikuinen ohjaa hienovaraisesti lasta, joustaa kehkeytyvän opetussuunnitelman tarpeiden mukaan ja ottaa huomioon eri tilanteiden pedagogiset mahdollisuudet. Lapsilähtöisyys ei perustu pelkästään lasten aloitteille vaan sekä tavoitteet että toteutumismuodot vaihtelevat. Lapsilähtöisyydessä korostetaan lasten tietoisuutta omasta toiminnasta, joka otetaan huomioon lapsia koskevissa asioissa. (Rosqvist ym. 2019, 192–197.)

Lapsilähtöisyys mielletään toisinaan vapaaksi kasvatukseksi, jos esimerkiksi lapsi toimii itsenäisesti leikissä ja aikuisen esimerkki on vähäistä. Sitä se ei kuitenkaan ole, sillä lapsilähtöinen toiminta edellyttää aktiivisen aikuisen ja lapsen yhteistyön, jossa on huomioitu lapsen kehitys ja ikäkauteen sopiva toiminta. (Kinos ym. 2021, 38.) On eri asia jättää lapset tekemään mitä he haluavat, kuin tukea lapsia tekemään aloitteita sekä auttaa heitä tuomaan esiin omia ideoitaan, tekemään valintoja ja päätöksiä (Bruce 1997, 41). Lapsilähtöisyys ei tarkoita, etteikö lapsille tulisi olla sääntöjä ja rajoja vaan se mahdollistaa lapsen omista intresseistä lähtevän toiminnan, mikä lisää lasten motivaatiota oppimisessa. Lapsilähtöisyydessä korostetaan oppimista tutkimalla ja kokeilemalla. Kasvattajan tulisi ottaa lapset mukaan toiminnan suunnitteluun ja toteutuksen ideointiin, jolloin lapsi voi kasvattajan ohjauksessa toteuttaa toimintaa omien ideoidensa pohjalta. (Kinos 2002, 126–129; Kinos ym. 2021, 16.)

Kinos ym. 2021 on artikkelissaan esitellyt lapsilähtöistä pedagogiikkaa pääkomponenttien avulla, joita ovat dialogisuus, yksilöllisyys, yhteisöllisyys, oppimisympäristö ja dokumentaatio. Kinoksen artikkelia mukailen olemme koonneet keskeiset ydinkohdat liittyen lapsilähtöiseen

pedagogiikkaan. Teimme taulukon 1 havainnollistaaksemme, kuinka paljon lapsilähtöistä pedagogiikkaa on sisällytetty Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2022). Varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa toteutetaan yhteistyössä lasten ja aikuisten kanssa, joten kehkeytyvä opetussuunnitelma ja lapsilähtöisyys ovat olennaisia tekijöitä varhaiskasvatuksessa (Opetushallitus 2022, 38). Taulukossa 1 näkyvät vasemmalla puolella varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) keskeiset otsikot ja oikealla puolella tekstikappaleiden mukaan kerätyt lapsilähtöiset ydinkohdat.

Taulukko 1. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) lapsilähtöiset ydinkohdat

Keskeiset otsikot ja sivunumerot	Lapsilähtöiset ydinkohdat
1.3 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma (s. 10)	Lapsen tarpeet ja toiveet huomioidaan.
2.1 Varhaiskasvatuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet (s. 14–16)	Lapsella on mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin.
2.4 Arvoperusta (s.20–21)	Lapsen mielipiteet otetaan huomioon. Lapsella on oikeus ilmaista itseään.
2.5 Oppimiskäsitys (s.21–22)	Näkemyks lapsesta aktiivisena toimijana. Huomioida lapsen aiemmat kokemukset, kiinnostuksen kohteet ja hänen osaamisensa.
2.6 Pedagogisesti painottunut kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuus (s. 12–13)	Lapsia kannustetaan muodostamaan omia mielipiteitä sekä kriittiseen ajatteluun. Otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot, vahvuudet ja yksilölliset tuen tarpeet. Vahvistetaan lasten luontaista uteliaisuutta ja tutkimisen halua. Huomioida, että lapsella on tarve tuntea itsensä arvostetuksi ja ymmärretyksi. Panostetaan vastavuoroiseen ja kunnioittavaan vuorovaikutussuhteeseen.
2.7 Laaja-alainen osaaminen (ss. 23–27)	Lapsella on oikeus tulla kuulluksi ja vaikuttaa oman elämäänsä asioihin. Lapsia kannustetaan oma-aloitteisuuteen. Lapsia ohjataan osallistumaan ja vaikuttamaan aktiivisesti ja vastuullisesti. Lapset suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat yhdessä aikuisten kanssa. Lapset kohdataan arvostavasti, heidän ajatuksiaan kuunnellaan ja aloitteisiin vastataan.
3. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri (s. 29)	Lapset otetaan mukaan suunnittelemaan ja rakentamaan oppimisympäristöjä.

Keskeiset otsikot ja sivunumerot	Lapsilähtöiset ydinkohdat
3.1.2. Leikkiin ja vuorovaikutukseen kannustava yhteisö (s. 31)	Lasten leikkialoitteille, kokeilulle ja elämyksille annetaan tilaa.
3.2 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöt (s. 34)	Lapsia innostetaan kysymään ja heidän kysymyksiinsä vastataan.
4.2 Pedagoginen dokumentointi (s. 39)	Lapset ja huoltajat otetaan mukaan toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen. Ymmärrys siitä, että pedagoginen dokumentointi antaa edellytyksiä tehdä toimintaa lapsilähtöisesti. Pedagogista dokumentoinnista saatuja tietoja ja ymmärrystä hyödynnetään suunnitelmia laadittaessa.
4.3 Monipuoliset työtavat (s. 40)	Työtapoja ja niiden valitsemista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Lasten luovuutta, toiminnallisuutta ja osallisuutta edistäviä työtapoja käytetään hyödyksi. Henkilöstöllä on herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä.
4.4 Leikki kehityksen, oppimisen ja hyvinvoinnin lähteenä (s. 40)	Annetaan lapsille rauhaa, tilaa ja aikaa pitkäkestoiseen leikkiin. Havaintoja lasten leikeistä hyödynnetään toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa.
4.5. Oppimisen alueet (s. 42–50)	Kasvattajat ottavat huomioon lapsen mielikuvitustaitojen kehittymisen. Lapsia rohkaistaan olemaan luovia. Lasten kysymyksiin etsitään vastauksia ja tehdään päätelmiä yhdessä. Käydään läpi lasten havaintoja yhdessä.

Reggio Emilia vaihtoehtopedagogiikka esimerkkinä lapsilähtöisestä pedagogiikasta

Lapsilähtöinen pedagogiikka on saanut vaikutteita eri vaihtoehtopedagogiikoista ja pääosin Reggio Emilia pedagogiikasta (Kinos 2002, 119). Pohjois-Italialainen Reggio Emilian kaupungin kunnallinen päiväkotijärjestelmä on kansanliikkeestä lähtenyt pedagoginen suunnannäyttävä, joka on levinnyt maailmalle 1980-luvulta lähtien. Reggio Emilia pedagogiikassa lapsen kunnioitus ja kuunteleminen sekä oppiminen vuorovaikutuksessa ympäristön, lasten ja aikuisten välillä ovat keskiössä. Tätä vaihtoehtopedagogiikkaa kutsutaan

reggiolaisuudeksi, jonka kehitti Loris Malaguzzi (1920–1994). Hänen sanontansa mukaan ”lapsen sata kieltä” kuvaa, kuinka lapsella on olemassa vahvuuksia, joita tulee vahvistaa tarjoamalla lapsille mahdollisuuksia toteuttaa itseään. Lapsi tutkii usein uteliaana elämää ja ympäristöään. Reggiolaisuuden mukaan lapsen tulee saada kokea, tehdä päätöksiä, havainnoida, ratkaista ongelmia itsenäisesti ja seikkaperäisesti tutkia ympäröivää maailmaa. Lasta tulee arvostaa ja opettaa myös lasta arvostamaan itseään. (Heinimaa 2011, 277–281; Wallin 2000, 25–26.) Toisen maailmansodan jälkeen Malaguzzi uskoi, että uuden kansakunnan tulisi vaalia ajatusta lapsista, jotka osaavat toimia ja ajatella itsenäisesti. Reggio Emilian kulmakivenä pidetään lasten näkemistä ainutlaatuisena kohteena, jolla on ennemminkin oikeuksia kuin tarpeita. (Cable, Miller & Goodliff 2010, 84.)

Heinimaan (2011) mukaan yhteisöllinen ja vuorovaikutuksessa oppiminen ovat tärkeässä asemassa Reggio Emilia pedagogiikassa. Lapsilähtöisen pedagogiikan yksi ydinkohdista on myös yhteisöllisyys, jolloin on merkityksellistä, että ollaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa ja käydään jatkuvaa dialogia. Reggiolaisuuden mukaan lapset opetetaan vaalimaan ystävyyssuhteita. Pedagogiikassa ohjataan siihen, että pohditaan, miten kommunikoidaan tai tehdään yhteistyötä lasten ja aikuisten välillä, sillä yhteisten kiinnostusten kautta sitoudutaan toimintaan ja tunnetaan yhteenkuuluvuutta. Tulee myös kiinnittää huomiota siihen, että kaikilla on yhteiset ja selkeät päämäärät. Reggiolaisuuden lähtökohtana on ajatus, että jokainen ihminen on ainutlaatuinen ja on hienoa, että olemme kaikki erilaisia. Edellä mainitut reggiolaisuuden elementit osuvat seikkaperäisesti lapsilähtöiseen pedagogiikkaan. (Heinimaa 2011, 277–281.)

2.4 Yhteenveto varhaiskasvatuksen pedagogiikan lähestymistavoista

Lapset oppivat yksilöllisesti ja eri menetelmien avulla. Varhaiskasvatuksen henkilöstön on tiedettävä, miten lasten oppimista, kasvua ja kehitystä voidaan edistää ja tukea. Laadukas varhaiskasvatus perustuu tutkittuun tietoon, ammattimaiseen lähestymistapaan ja näiden toteuttamiseen. (Sandberg 2021, 18–19.) Varhaiskasvatuksen pedagogiikan eri lähestymistapoja on kuvattu Taulukossa 2. Siinä havainnollistetaan, että lapsikeskeinen lähestymistapa on aikuisjohtoisempi tapa toimia kuin lapsilähtöinen tapa. Sekä lapsilähtöisessä että lapsikeskeisessä pedagogiikassa suositaan joustavia työtapoja ja niiden käyttöä, jotka taulukosta 2 käy myös ilmi. Lisäksi nähdään, että aikuislähtöisessä tavassa puolestaan on tarkkaan määritellyt työtavat, eikä struktuurissa ole joustoa, kun taas vapaassa kasvatuksessa mitään ei ole ennalta määrätty, eikä se sisällä struktuuria lainkaan. (Kinos ym. 2021, 38.)

Taulukko 2. Varhaiskasvatuksen pedagogiikan eri lähestymistavat (Kinos ym. 2021, 38).

AIKUISLÄHTÖISYYS	LAPSIKESKEISYYS	LAPSILÄHTÖISYYS	VAPAA KASVATUS
tarkkaan määrätty struktuuri	joustava struktuuri		ei struktuuria
tarkkaan määrätty työtavat ja työtapojen käyttö	joustavat työtavat ja työtapojen käyttö		ei ennalta määrättyjä työtapoja

Kasvattajan päämääränä on kasvattaa lasta luomalla tarvittavat olosuhteet edistääkseen lapsen kasvua, kuten järjestämällä lapselle sopivat oppimisympäristöt ja niin kutsutut kasvuvirikkeet ja pyrkiä kaikella toiminnallaan edesauttaa kasvua edistäviä tapoja. Kasvattaja tekee työtä omalla persoonallaan ja on esimerkkinä lapsille. Varhaiskasvatuksessa on keskeistä, mitä pedagogiikan lähestymistavoista vaalitaan ja miten toteutetaan. (Hellström 2010, 64–65.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) ohjaavat kasvattajan työtä, joista on nähtävillä lapsilähtöisen pedagogiikan eri ydinkohdat, joissa osallisuus on yksi tärkeä teema. Osallisuutta on korostettu lapsen arvoperustassa, joka kietoutuu lapsilähtöisyyteen, esimerkiksi lapsen kuulemisella ja arvokkaalla kohtelulla sekä lapsen hyvinvoinnin, suojelun ja hänen etunsa huomioimisella. Pedagogiikka on tehokkainta, kun mahdollistetaan opetus ja oppiminen sekä sen vaatimat ympäristöt ja puitteet tasapainoisessa yhteistyössä lasten ja kasvattajien kesken. Kasvattajien eli tässä tutkimuksessa varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee tapoja valitessaan pohtia, millä tavoin varhaiskasvatuksen pedagogiikkaa ryhmässä toteutetaan. (Opetushallitus 2022, 31.)

3 Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmamallit

Opetussuunnitelma on valtiojohdon asettama hallinnollisesti sitova asiakirja, johon on laadittu didaktiset ohjeet, joiden mukaan opetus tulee toteuttaa. Didaktisen periaatteen mukaan opetussuunnitelma on vakiintunut ennalta laadituksi kokonaissuunnitelmaksi, jonka avulla toteutetaan asetettuja tavoitteita. Opetussuunnitelman keskeiset tekijät ovat tavoitteet, sisältö ja muoto. Tavoitteet ohjaavat opetussuunnitelman sisältöä ja muotoja koskevia päätöksiä. (Hellström 2008, 222–223.) Varhaiskasvatuksessa pedagoginen toiminta voidaan hahmottaa kolmen eri opetussuunnitelmamallin avulla. Näitä malleja ovat ainejakoinen, eheyttävä ja kehkeytyvä opetussuunnitelma. Ainejakoinen ja eheyttävä opetussuunnitelma pohjautuvat opettajan ennakkosuunnitteluun ja ovat aikuislähtöisiä opetussuunnitelmamalleja. Kehkeytyvä opetussuunnitelmamalli taas rakentuu vuorovaikutuksessa lasten kanssa ja se perustuu opetusprosessiin, joka syntyy teema- tai projektityöskentelyn aikana. Erilaisia opetussuunnitelmamalleja voidaan käyttää lomittain toistensa kanssa, eivätkä ne poissulje toinen toisiaan. (Aerila, Kinos & Pöntelin 2010, 46.)

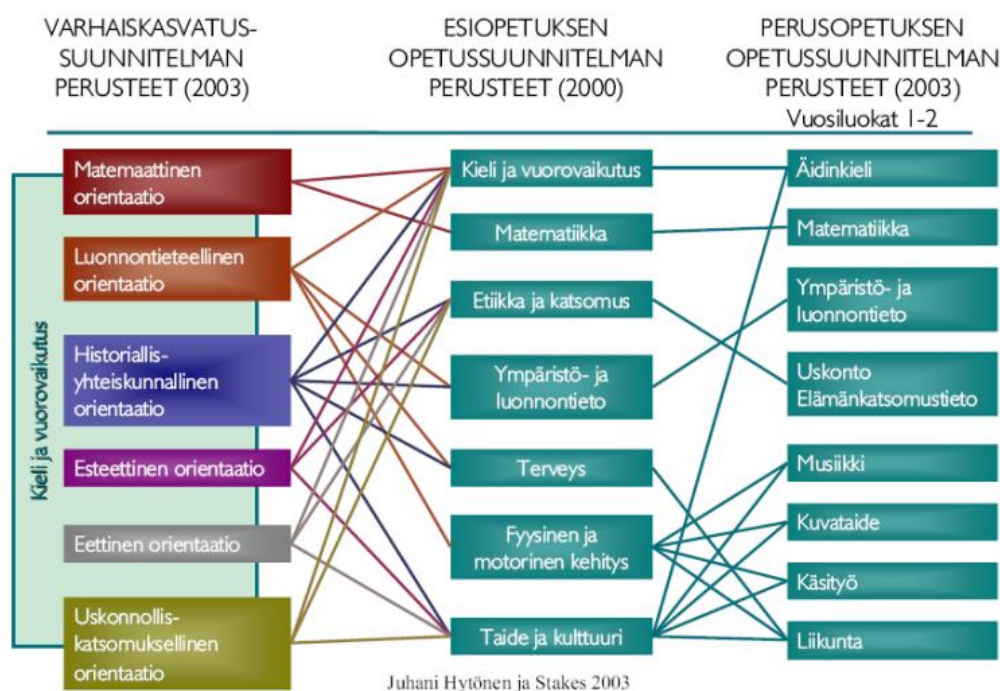
3.1 Ainejakoinen opetussuunnitelmamalli

Saksalaisen perinteen mukaan ainejakoista opetussuunnitelmaa kutsutaan käsitteellä Lehrplan eli lukusuunnitelma. Lehrplan muodostuu ainejakoiselle systeemille, jossa jokaisesta oppiaineesta on selvillä tavoitteet, opetussisällöt sekä aineiden tuntijako ja oppimäärät. (Hellström 2008, 223.) Ainejakoinen opetussuunnitelmamalli suunnitellaan etukäteen, joten toiminta perustuu pääasiassa aikuislähtöiseen toimintaan. (Varke 2019, 3). Kun 1990-luvulla suunniteltiin uusia opetussuunnitelmia, oli painotus tiedonalaisissa aiheissa eli ainejakoista opetussuunnitelmamallia suosittiin (Kinos 2022). Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) oppimisen alueisiin on linkitetty ainejaot.

Kouluopetus saa kritiikkiä siitä, että oppilaiden odotetaan omaksuvan irrallista tietoa, joiden merkitystä omassa elämässään oppilas tai opettajakaan ei pysty tunnistamaan. Kritiikki usein liitetään oppiainejakoiseen opetukseen ja oppimiseen. Tiedonalojen kannalta oleelliset taidot, käsitteet ja tavoitteet korostuvat oppiainejakoisessa opetuksessa. Opetusta tutkittaessa eheyttävää ja oppiainejakoista opetusta on usein pidetty toistensa vastakohtina sekä vaihtoehtoina toinen toiselleen. Oppiainejakoisuus koetaan usein ainoana oikeana, koska yliopistossa opettajat opiskelevat tutkintonsa lähinnä oppiainejakoisesti. (Juuti, Kairavuori &

Tani 2015, 78–79.) Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmaan on integroitu oppiaineet niin, että ne eivät ole esillä irrallisina oppiainejakoisesti. Opetussuunnitelma mahdollistaa aineiden oppimisen tavoitteellisen ja yhteisen toiminnan kautta. (Saracho 2012, 70.)

Suomessa ainejakoisuus ei ole aina eheyttämisen vastakohta, vaan ne voidaan nähdä myös toisiinsa sulautuneina. Tähän antaa mahdollisuuden opettajan ammattitaito sekä opettajan itsenäinen pedagoginen ajattelu. Opetussuunnitelman perusteissa on esitetty oppiainekohtaiset tavoitteet, sisällöt ja arviointikriteerit, mutta opetussuunnitelma mahdollistaa muutakin kuin oppiainejakoisen opetuksen. (Krokkfors, Kangas & Kopisto 2015, 81.) Kuvio 1 on Hytösen (2003) sovellus esimerkkinä ainejakoisesta opetussuunnitelmamallista. Siitä nähdään, miten varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen sisältöalueet kietoutuvat toisiinsa ja miten oppiainejakoisuus niissä näyttäytyy. Ainejakoisessa opetussuunnitelmamallissa on nähtävillä oppimisen alueita, joita on kutsuttu ainejakoisiksi sisältöalueiksi 2000-luvun alussa.

Kuvio 1. Varhaiskasvatuksen sisältöalueet ainejakoisena orientaationa (Hytönen 2003)

3.2 Eheyttävä opetussuunnitelmamalli

Yhdysvaltalainen käsite eheyttävästä opetussuunnitelmasta on curriculum, jonka mukaan huomioidaan lapsen kokonaisvaltainen kehitys sekä kehitykseen sopivia menetelmiä, oppiaineita ja kokonaisuuksia. Eheyttäminen on irrallaan olevien osien yhteen palauttamista. Eheyttämistä voidaan toteuttaa vertikaalisesti, jossa edetään oppiaineen mukaan, tutusta aiheesta tuntemattomaan tai konkreettisesta abstraktiin aiheeseen. Horisontaalinen eheyttäminen taas etenee teemapäivien ja aihekokonaisuuksien kautta. Sitä voidaan tulkita osana varhaiskasvatuksen kokonaisopetusta. Horisontaalisessa eheyttämisessä, hyödynnetään työtapanä teema- ja projektityöskentelyä, joita myös lapsilähtöisen pedagogiikan ja kehkeytyvän opetussuunnitelman käytössä painotetaan. (Hellström 2008, 55–58, 223.)

Eheyttävällä opetussuunnitelmamallilla tarkoitetaan opetustilanteiden ja opetettavien aineiden sisältöjen muovaamista mielekkääksi kokonaisuudeksi. Nykyään eheyttävän opetussuunnitelmamallin yhteydessä puhutaan monialaisista oppimiskokonaisuuksista, keskusaiheista, ilmiöpohjaisesta oppimisesta sekä oppiainerajoja ylittävästä oppimisesta. (Kangas ym. 2015, 81.) Keskusaiheiden kautta voidaan hahmottaa toimintavuosi etukäteen ja Heikkinen-Peitsoman & Rautakivin (1989) mukaan esikouluikäisten ohjauksessa keskusaiheita voivat olla esimerkiksi:

- syksy
- tori syksyllä
- lähiympäristöni
- eläinmaailma
- hiihto
- vaatetus
- koti
- koulu
- terveys- ja puhtauskasvatus
- luonnonsuojelu
- rakennustyömaa

Eheyttävässä opetussuunnitelmamallissa huomioidaan lapsen oma maailma. (Kangas ym. 2015, 81). Eheyttävä opetus avartaa lapsen maailmankuvaa. Lapsi uteliaana tutkii, kokeilee, ihmettelee ja oppii asioita ympäriltään. Ihmetyksen ja tutkimisen aiheita tulee lapselle omasta elämänpiiristään sekä kasvuympäristöstään. (Kinos ym. 2021, 31.)

Opetuksen on kautta aikojen katsottu olevan tiedon välittämistä ja tieto itsessään on nähty universaalina ja objektiivisena. Oppilaat ovat helposti pitäneet opiskeltavaa asiaa vain oppiaineena, joka pitää opiskella, eivätkä he näe sen merkitystä omassa elämässään. Eheytyvän opetussuunnitelmamallin perusajatuksena on se, että opetettava tieto koskettaa oppilaiden omaa kokemusmaailmaa ja oppilaan itsensä kannalta tärkeitä sisältöalueita. Eheyttäminen haastaa oppikirjalähtöisyyden ja jo opetusta suunniteltaessa otetaan huomioon oppilaan maailma ja hänen elinpiirinsä. (Kangas ym. 2015, 38–39.) Eheyttämisen myötä oppimisympäristöt laajenevat ja koulu pääsee avartumaan lähiympäristöön ja yhteiskuntaan. Oppiminen on mahdollista erilaisissa oppimisympäristöissä ja tämä pakottaa pohtimaan pedagogiikkaa uudella tavalla. Puhutaan rajoja ylittävästä pedagogiikasta, jonka ydin on monipuoliset menetelmät, ympäristöt, moniammatillinen yhteistyö sekä opetuskokonaisuuksien rakentaminen. (Kangas ym. 2015, 40.)

3.3 Kehkeytyvä opetussuunnitelmamalli

Kehkeytyvä, eli emergent, opetussuunnitelma on saanut juurensa Fröbeliläisen pedagogiikan keskusaiheesta, jonka tavoitteena on keskittää lasten mielenkiinto ja opetettava asia yhteen aiheeseen. Aiheiden tulee olla lähellä lasten elämänpiiriä (Aerila ym. 2010). Kehkeytyvässä opetussuunnitelmamallissa opetus ja oppiminen tapahtuvat vuorovaikutuksessa aikuisten ja lasten kesken, jolloin oppimisprosessin sisällöt muokkautuvat työskentelyn kuluessa. Sen käytössä korostuu lapsilähtöinen pedagogiikka, jonka mukaan lasten intressit huomioidaan ja lapsia kohdellaan tasavertaisina toimijoina aikuisten rinnalla. Lisäksi se edellyttää lapsilta aktiivista ja itseohjautuvaa työtettä, joihin aikuiset rohkaisevat. Kehkeytyvässä opetussuunnitelmamallissa ja lapsilähtöisessä pedagogiikassa painotetaan lapsen itsenäistä tekemistä ja päätöksentekoa. (Kinos ym. 2021, 211.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) määrittävät tavoitteita toimintamuodoille ja oppimisprosessin sisältöihin. Kehkeytyvä opetussuunnitelma muodostuu aikuisten ja lasten aloitteista, joista käydään dialogia. Tavoitteet kehkeytyvässä opetussuunnitelmassa kirjataan

vasta prosessin jälkeen, koska tarkkaan ennalta sovittuja määritelmiä ei ole lopputuotokselle, sillä prosessi elää jatkuvasti ja sen tavoitteet muotoutuvat prosessin edetessä. (Rosqvist ym. 2019, 198.) Kehkeytyvä opetussuunnitelma on lapsilähtöisempi kuin ainejakoinen tai eheyttävä opetussuunnitelma. Kehkeytyvä opetussuunnitelma avataan vasta prosessin jälkeen jo toteutuneena opetussuunnitelmana, eikä lopputuotosta voi nähdä ennakkoon. (Varke 2019, 3.)

Kehkeytyvän opetussuunnitelman sisältöä muokataan vaiheittain. Prosessin onnistumisen kannalta on olennaista tehdä sitä tiimin kanssa yhteistyössä ja sopia yhteiset toimintatavat. Havainnointi, dokumentointi ja lasten kuunteleminen sekä heidän tarpeiden huomioiminen ovat kehkeytyvän toiminnan ydinkohdat. Edestakainen dialogi aikuisten ja lasten välillä tulee huomioida kehkeytyvän opetussuunnitelman prosessissa kaiken aikaa. (Varke 2019, 3.) Pedagogiset sisällöt syntyvät teema- ja projektityöskentelyn aikana vuorovaikutuksessa lasten, aikuisten ja kasvuympäristön kanssa, siksi kehkeytyvä opetussuunnitelma voidaan laatia kokonaisuudessaan vasta prosessin päätyttyä. (Kinos 2021, 31.)

3.4 Yhteenveto varhaiskasvatuksen opetussuunnitelmamalleista

Varhaiskasvatuksen pedagogiikan viitekehyksen tärkeimmät osatekijät ovat nähtävillä kuviossa 2. Siihen kytkeytyvät eri opetussuunnitelmamallit. Kuvion 2 oikeassa reunassa sijaitsevat oppimisen alueet:

- kielten rikas maailma
- ilmaisun monet muodot
- minä ja meidän yhteisömmme
- tutkin ja toimin ympäristössäni
- kasvan, liikun ja kehityn

Oppimisen alueet linkittyvät ainejakoiseen ja eheyttävään opetussuunnitelmamalliin. Puolestaan kehkeytyvän opetussuunnitelmamallin elementit tulevat esille kuvion 2 vasemmalla puolella olevan kasvuympäristön ja eritoten lasten mielenkiinnon kohteiden ja tarpeiden kautta. Kasvatuksen ja opetuksen tavoitteisiin voidaan rinnastaa laaja-alainen osaaminen, jonka tarkoituksena on oppia hyödyntämään eri taitoja ja tietoja sekä soveltaa arvoja ja asenteita

tilanteeseen sopivalla tavalla. Laaja-alaiseen osaamiseen kuuluvat kuusi toisiinsa kietoutunutta osa-aluetta:

- ajattelu ja oppiminen
- kulttuurinen osaaminen
- vuorovaikutus ja ilmaisu
- itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
- monilukutaito
- digitaalinen osaaminen
- osallistuminen ja vaikuttaminen

Pedagoginen toiminta on laadukasta, kun sitä suunnitellaan, dokumentoidaan, arvioidaan ja kehitetään systemaattisesti. Tarkoituksena on toteuttaa toimintaa niin, että jokainen etenee oppimisessaan ja varhaiskasvatuksesta esiopetukseen siirtymä on jatkumo. Opetus voidaan suunnitella ja toteuttaa ainejakoisena, eheyttävänä ja kehkeytyvänä sekä ne voivat vuorotella limittäin. (Opetushallitus 2022, 39.)

Kuvio 2. Varhaiskasvatuksen pedagogiikan toiminnan viitekehys (Opetushallitus 2022, 38)

4 Kehkeytyvän opetussuunnitelman keskeiset pääkohdat

Tässä luvussa käsitellään lasten osallisuutta, lapsilähtöistä pedagogiikkaa, havainnointia, pedagogista dokumentointia sekä kehkeytyvän opetussuunnitelman työtapoja, projekti- ja tutkivaa oppimista.

4.1 Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma

Lapsilähtöisyys on tutkimuksemme kannalta keskeinen käsite, joka tulee esille varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) ja on merkittävä osa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimista. Lapsilähtöisyys ei toteudu pelkästään lapsen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisella toiminnalla, vaan varhaiskasvatussuunnitelma tuo esiin yksilön näkökulman, jonka vuoksi se on oleellinen osa tutkimuksemme teoriaa. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta rakentuu oppimiskokonaisuuksien tavoitteiden pohjalta sekä ryhmän lasten kiinnostusten kohteiden ja tarpeiden pohjalta. Tavoitteet tulevat varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen opetussuunnitelmien perusteista sekä kunnallisista että ryhmien opetussuunnitelmista. (Varke 2019, 3.) Varhaiskasvatuksessa lapsen kasvatusta, hoitoa ja opetusta pitää perustua lapsen yksilölliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 95). Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma toimii pohjana lapsiryhmän toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa (Opetushallitus 2022, 10).

Varhaiskasvatuslaki määrittää, että jokaisella varhaiskasvatuksessa olevalla lapsella on oikeus saada tavoitteellista ja suunnitelmallista opetusta, kasvatusta ja hoitoa. Tämän turvaamiseksi jokaiselle lapselle on laadittava varhaiskasvatussuunnitelma, joka toteutetaan yhteistyössä varhaiskasvatuksen opettajan, lapsen huoltajien ja lapsen kanssa sekä tarvittaessa mukana voi olla myös muita tahoja. (Opetushallitus 2022, 10.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on huomioitu YK:n lastenoikeuksien sopimus, jonka mukaan lapsella on oikeus tuoda esiin omat mielipiteensä kaikissa itseään koskevissa asioissa ja ne tulee ottaa huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti (Unicef 2021). Lapset oppivat parhaiten, kun heille annetaan sopivasti vastuuta, heidän annetaan tehdä virheitä, päätöksiä ja valintoja ja heitä kunnioitetaan itsenäisinä oppijoina (Bruce 1997, 40).

Varhaiskasvatussuunnitelmaa tarkennetaan ja muokataan säännöllisesti, vähintään kerran vuodessa (Opetushallitus 2022, 10). Varhaiskasvatussuunnitelman toteutumista arvioidaan

yhdessä vanhempien ja lapsen kanssa vasukeskustelussa. Ennen niin kutsuttua vasukeskustelua kaikki kasvattajat antavat näkökulmia, tietoa ja dokumentteja lapsesta, jonka jälkeen yhdessä pohditaan, mitä kirjataan ylös suunnitelmaan. Varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjattujen tavoitteiden täyttymistä seurataan ja niitä päivitetään suunnitelmaan systemaattisesti. Tärkeä työkalu varhaiskasvatussuunnitelman laadinnassa on pedagoginen dokumentointi, joka kertoo lapsen kehityksestä ja tavoitteiden täyttymisestä. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 33–35.) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma taas itsessään on osa pedagogisen dokumentoinnin prosessia (Opetushallitus 2022, 39).

4.2 Lapsi aktiivisena toimijana

Demokratia tulee kreikankielisistä sanoista *demos*, joka tarkoittaa kansaa ja *kratos* eli valta. Poliittisissa demokraattisessa päätöksenteossa ihmiskunnan yhteisönjäsenet tekevät heitä koskevia yhteisöllisiä päätöksiä, joissa pyritään oikeudenmukaisuuteen, tasa-arvoon ja yksilön valinnanvapauteen. Demokraattiset päätökset tehdään kansan enemmistön tahdon mukaisesti, jolloin tavoitteena on tehdä mahdollisimman hyviä päätöksiä. Osallistuminen kehittää kansalaisten kykyä ja päätöksenteko vaikuttaa yhteiskunnallisiin asioihin parhaalla mahdollisella tavalla. (Setälä 2003, 18–20.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on laadittu oppimiskäsityksen pohjalta, jonka mukaan lapset oppivat, kehittyvät ja kasvavat vuorovaikutuksessa lähiympäristön, toisten lasten ja aikuisten kanssa. Oppimiskäsityksen mukaan lapsi nähdään aktiivisena toimijana. Lasten oppimista tapahtuu jatkuvasti ja oppiminen on kokonaisvaltaista. (Opetushallitus 2022, 21–22.)

Osallisuudella pystytään kasvattamaan lasta demokraattiseen ajattelu- ja toimintatapaan. Lapset oppivat, että aikuisilla ja lapsilla voi olla erilaisia kiinnostuksen kohteita, tavoitteita, ajatuksia, näkökulmia sekä tarpeita ja näin ollen kaikkia tulee kuulla yhteisen mieleisen toiminnan järjestämiseksi. Tällaiset tilanteet vaativat yhteisiä neuvotteluja, jotta päästään kaikkia tyydyttävään lopputulokseen. (Turja & Vuorisalo 2018, 47.) Lapsen osallisuuteen vaikuttaa lapsen ja aikuisen välinen valtasuhde. Mitä enemmän lapsi saa tehdä aloitteita ja olla vaikuttamassa toimintaan sekä saa tietoa toiminnan tavoitteista ja taustoista, sitä enemmän lapsi kokee pystyvänsä vaikuttamaan itseään koskeviin asioihin. Pieni lapsi voi aidosti kokea tulevansa kuulluksi itseään koskevissa asioissa silloin, kun hänelle annetaan kiinnostavia vaihtoehtoja, joista hänellä on mahdollisuus valita itselleen sopivin. Vähitellen lasta

rohkaistaan ideoimaan ja ohjaamaan toimintaa itse, jolloin aikuisen rooli pysyy avustavana. (Bayley & Broadbent 2013, 41; Turja 2017, 47–55.)

Lasten osallisuus on moniulotteinen ilmiö, jonka edellytyksenä on vahvistaa luottamusta aikuisen ja lapsen välillä (Turja 2017, 47–48). Se, että lapsi on mukana toiminnassa, ei ole osallisuutta. Osallisuus nähdään myös toimijuutena, joka toteutuu vastavuoroisuutena tilanteessa läsnä olevien kesken sekä sosiaalisissa vuorovaikutussuhteissa. Mahdollisuus sellaiseen pedagogiseen toimintaan, joka huomioi lasten yksilölliset lähtökohdat ja ajattelun onnistuu vain lapsia kuulemalla. Se ei yksin riitä vaan osallisuuteen kuuluu myös lasten osallisuus päätöksenteossa, toimeenpanossa ja arvioinnissa. (Turja & Vuorisalo 2018, 46–47.)

4.3 Kehkeytyvä opetussuunnitelma perustuu havainnointiin

Varhaiskasvatusympäristössä kerätään tietoa lapsesta havainnoinnin avulla. Havainnoidaan, mitä lapset todella oppivat ja miten he kehittyvät. Sitä ei voi tehdä pelkästään tutkimalla tai arvioimalla heidän tuotoksiaan. Pienten lasten havainnointi on kiehtovaa ja informatiivista. Määriteltäessä, mitä pienet lapset oppivat, on havainnoitava sekä muodollisesti että epämuodollisesti. Tietoa on tallennettava ja jaettava mahdollisuuksien mukaan saadakseen selkeän kuvan monimutkaisesta oppimisen verkosta, joka on havaittavissa lasten leikeissä ja toiminnassa. (Colwell ym. 2015, 239.) Havainnointi on yksi tärkeimmistä opettajan työkaluista arvioida lasta (Dean 2009, 260). Se kertoo parhaiten yksittäisen lapsen tai koko lapsiryhmän oppimisesta. Suoran, opettajan tekemän havainnoinnin lisäksi on olemassa epäsuoraa havainnointia. Epäsuorassa havainnoinnissa havainnoitsija on joku muu kuin itse opettaja. Esimerkiksi vanhempien haastattelujen kautta saatua tietoa lapsesta on epäsuoraa havainnointia tai ryhmässä olevan opiskelijan kautta voi opettaja saada havainnointitietoa. Olennaista havainnoinnin tiedonkeruussa on, ettei samalla havainnoitsija häiritse lapsen tai lapsiryhmän toimintaa. (Heikka, Hujala & Turja 2009, 76–80.)

Lasten oppimisen seuranta kutsutaan myös arvioivaksi havainnoinniksi. Tämä tapahtuu käytännössä katselemalla, kuuntelemalla ja dokumentoimalla lapsen toimintaa. Havainnoinnin avulla opettaja selvittää, mitä lapsi jo osaa tai mihin hän tarvitsee lisää apua tai ohjausta. (Heikka ym. 2009, 75.) Havainnoinnilla arvioidaan lapsen vahvuuksia, heikkouksia ja epäjohdonmukaisuuksia heidän toiminnassaan. Havaintojen arvioinnin perusteella voidaan muokata toimintaa lapsille sopivammaksi. (Cable, Miller & Goodliff 2010, 244.) Aikuinen voi

havainnoida lasten leikkejä tai keskusteluja sekä dokumentoida niitä nauhoittamalla tai kirjoittamalla ylös, jotta voidaan peilata, mahdollistetaanko lapsille sitä, mitä he tarvitsevat (Carr 2008, 137–141). Leikki edistää lapsen oppimista ja on luontaista lapsille. Aikuisen tuki ja kannustus leikkeihin ovat tärkeitä etenkin pienten lasten kohdalla. Leikin kautta lapsi oppii laajentamaan näkökantojaan sekä omien aloitteidensa tekoa, joten leikki onkin lapsilähtöisen pedagogiikan yksi tärkeimmistä ydinkohdista. Leikin kautta on hyvä havainnoida lasta ja arvioida lapsen kehitystä. (Pound 2013, 15–16; Helenius & Lummelahti 2013, 10, 78, 225.)

Pedagogisen dokumentoinnin avulla havainnoidaan lasta

Kun puhutaan dokumentoinnista, tarkoitetaan usein sisällön tuottamista, kuten esimerkiksi erilaisia muistiinpanoja, muistojen tallentamista ja toiminnasta tiedottamista. Pedagoginen dokumentointi kuitenkin eroaa tavallisesta dokumentoinnista niin, että siinä toimintaa muokataan ja suunnitellaan dokumenteista saadun tiedon perusteella. Suomen varhaiskasvatukseen pedagoginen dokumentointi rantautui 1990-luvulla Reggio Emilia-kasvatusajattelun myötä (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 10). Reggio Emilia pedagogit ovat hyödyntäneet dokumentointia havainnoinnin tukena ja pedagogiikka korostaa lapsen maailman rikastamista (Heinimaa 2011, 280).

Varhaiskasvatuksen opetussuunnitelman perusteissa (2022, 39) pedagoginen dokumentointi nähdään varhaiskasvatuksen toteuttamisen, suunnittelun, kehittämisen ja arvioimisen keskeisenä työmenetelmänä. Pedagoginen dokumentointi on erinomainen väline, kun halutaan havainnoida lapsen kasvua ja kehitystä. Dokumentointi auttaa huomioimaan kasvatuksen tärkeät seikat kuten lapsen tarpeet ja toiveet sekä kehittyvät taidot. (Carr 2008, 137–141.) Pedagogisen dokumentoinnin avulla etsitään tietoa asioista, joita lapsi jo osaa ja samalla yritetään selvittää, mitä lapsi haluaa oppia sekä miten lapsen mielenkiinnonkohteita voidaan hyödyntää pedagogisessa toiminnan suunnittelussa (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 11). Pedagogisen dokumentoinnin avulla varhaiskasvatuksen henkilöstö pystyvät suunnittelemaan toimintaa tehokkaasti ja tekemään tärkeää yhteistyötä vanhempien sekä erityisesti lasten kanssa (Carr 2008, 137–141). Pedagoginen dokumentointi mahdollistaa myös lasten ja heidän vanhempien osallistumisen varhaiskasvatuksen toiminnan suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen (Opetushallitus, 2022, 39). Heinimaan (2011, 280) mukaan dokumentointia on hyvä tarkastella yhdessä lasten kanssa, jotta he näkevät oman oppimisprosessinsa. Pedagogisen dokumentoinnin päämäärä on aina positiivinen, lapsen

osaamisen ja hyvinvoinnin tukeminen. Dokumentoinnilla ei pyritä löytämään todisteita lapsen osaamattomuudesta tai ongelmista. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 11). Pedagogisen dokumentoinnin kautta voi palata tärkeisiin asioihin ja pitää yllä luovaa muutosprosessia (Heinimaa 2011, 280).

Pedagoginen dokumentointi on prosessi, joka voidaan hahmottaa viiden eri vaiheen kautta, joita ovat kysyminen, tulkitseminen, dokumentointi, johtopäätösten tekeminen ja toiminnan muuttaminen. Kaikki lähtee liikkeelle havainnoinnista, jolloin kasvattajat tietoisesti kiinnittävät huomionsa johonkin lapsiryhmässä tapahtuvaan ilmiöön. Havaintoja kirjataan ylös ja niitä hyödynnetään ja tulkitaan. Tulkinnan jälkeen dokumentaatiosta tehdään johtopäätöksiä ja mukautetaan toimintaa niiden mukaan. Käytännössä prosessi ei kuitenkaan ole näin suoraviivainen vaan voi siirtyä vaiheesta toiseen. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 78.)

Pedagoginen dokumentointi toimii myös varhaiskasvattajien oman työskentelyn kriittisen arvioinnin ja kehittämisen välineenä (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 106). On olennaista reflektoida työssä jatkuvasti itseään ja arvioida omaa toimintaa, jolloin voi kehittää eri lähestymistapoja ja oppimista (Heinimaa 2011, 280). Oman toiminnan arvioinnissa ja dokumentoinnissa videointi on hyvä tapa. Oma, esimerkiksi nalkuttavaa työtappaa ei välttämättä itse tunnista, mutta videolta myöhemmin katsottuna sen voi tunnistaa ja siihen voi kiinnittää huomiota jatkossa. (Rintakorpi & Vihmari-Henttonen 2017, 106.)

4.4 Projekti- ja tutkiva oppiminen osana kehkeytyvää opetussuunnitelmaa

Päiväkodissa hyödynnetään kehkeytyvää opetussuunnitelmaa, jolloin projektioppiminen on osa pedagogiikkaa. Projekti lähtee liikkeelle tutkittavasta ilmiöstä, jonka opettaja on huomannut lapsia kiinnostavan. Lapset alkavat tekemään havaintoja, tutkivat ja testaavat sekä ilmaisevat käsityksiään ilmiöstä eri luovin menetelmin. Lopputuotosta ei voida tietää ennakkoon, vaan se muotoutuu projektin edetessä. Opettajat rohkaisevat lapsia itse oivaltamaan ajatuksia ilmiöstä sekä mahdollistavat monipuolisen oppimisen että auttavat löytämään ratkaisuja. (Heinimaa 2011, 279.) Projektioppimisen tärkeät tekijät ovat toiminnallisuus, ongelmanratkaisukyky, yhteistoiminta, suunnitelmallisuus, lopputuloksen ja tavoitteiden arviointi (Varke 2019, 15).

Kehkeytyvä opetussuunnitelman sisällöt perustuvat opetusprosessiin, jotka muokkautuvat teema- ja projektityöskentelyssä, joiden aikana tehdään yhteistyötä lasten, aikuisten ja oppimisympäristön kesken. Toiminnalla on määrätyt tavoitteet, mitkä tulevat

opetussuunnitelmien kautta ja mitä on yhdessä sovittu opetukselle ja lasten oppimisen tueksi. Materiaalit ja opetustavat on suunniteltu hyödyttämään lasten tarpeet ja kiinnostuksen kohteet huomioiden ja ne muuttuvat prosessin aikana. Aikuiset antavat eri mahdollisuuksia oppimiselle. Prosessi muotoutuu sen edetessä ja vasta jälkeenpäin tuodaan ilmi, mitä kaikkea on tuotettu ja opittu. (Varke 2019, 3.) Kehkeytyvän opetussuunnitelman tarkoituksena on kokonaisuuksia yhdistämällä hyödyntää eri tiedonaloja ja oppiaineita, joita tutkimalla lapset oppivat soveltamaan oppimaansa. On tärkeää saada kokemuksia ja päästä osallistumaan yhteisölliseen toimintaan. Samalla lapset voivat tarkastella oman elämän ja yhteiskunnan kautta asioita sekä pystyvät laajentamaan maailmankuvaansa. (POPS 2014, 31.)

Tutkiva oppiminen auttaa lasten kokonaisvaltaista oppimista. Sen avulla lapset oppivat tärkeitä taitoja, kuten tiedon hankkimiseen, analysoimiseen, ilmaisuun ja arviointiin liittyviä asioita. Leikki, mielikuvitus ja ilmaisun monet muodot vahvistavat lasten luovaa ajattelua ja monenlaista osaamista. (POPS, 2014, 30.) Lapset tutkivat luonnostaan asioita, sillä he usein ihmettelevät asioita, havainnoivat ja tarkkailevat ympäristöään sekä esittävät kysymyksiä eri ilmiöistä. Perusopetussuunnitelman perusteissa tutkiva lähestymistapa oppimisessa on keskeisessä roolissa ja mainitaan useasti eri kohdissa. Tutkimuksellisuus tukee muun muassa monipuolisesti laaja-alaista oppimista. Opettajan on tarkoitus herätellä lasten luontaista kiinnostusta tutkimuksen tekoon ja havaintojen tekoon. (Opetushallitus 2014, 20–21.)

Tutkivaa oppimista voi toteuttaa havainnoimalla sekä harjoittelemalla päättelykykyä. Tutkiva työtapa on yksi kehkeytyvän opetussuunnitelman hyödyllinen opetusmenetelmä, jolloin rohkaistaan lapsia kysymään ja löytämään syy-seuraussuhteita. Lapset oppivat vertailemaan, luokittelemaan sekä jäsentämään saatuja tietoja. Heitä kannustetaan ratkaisemaan ongelmia, päättelämään sekä soveltamaan tietoa ja taitoja arjen pulmissa. Lapset harjoittelevat itse dokumentointia eri sovellusten ja laitteiden avulla sekä oppivat esittämään tietoa, ratkaisuja ja tuloksia, joita ovat havainneet. (EOPS, 2014, 35–36.) Muun muassa monilukutaito kehittyä kehkeytyvän opetussuunnitelman käytön avulla. Tutkivassa oppimisessa hyödynnetään eri työtapoja, jolloin lapsi osaa yhdistää ja kriittisesti arvioida tietoa sekä tulkita erilaisia viestejä, mikä tukee monipuolisesti laaja-alaista oppimista. (POPS 2014, 22.)

5 Tutkimusongelmat

Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää, miten kehkeytyvä opetussuunnitelma on otettu vastaan Raision varhaiskasvatuksen kehkeytyvän opetussuunnitelman pilottiin osallistuneissa neljässä ryhmässä toimintakaudella 2020–2021 sekä koko Raision varhaiskasvatuksessa toimintakaudella 2021–2022. Tavoitteena on selvittää eri menetelmin, mitä hyötyjä ja haasteita kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttöönotossa on ollut ja miten sitä hyödynnetään päiväkodin arjessa. Tutkimme myös, miten lapsilähtöisyys toteutuu päiväkotiryhmissä, koska se on koko kehkeytyvän opetussuunnitelman ydin.

Tutkimuskysymyksemme ovat:

1. Millä tavoin lapsilähtöinen pedagogiikka toteutuu päiväkotiryhmissä?

Lapsilähtöinen pedagogiikka toimii pohjana kehkeytyvälle opetussuunnitelmalle. Tutkimuksen kannalta on keskeistä tietää lapsilähtöisyyden toteutumisesta päiväkotiryhmissä ja vertailla sitä kehkeytyvän opetussuunnitelman toteutumiseen.

2. Miten kehkeytyvää opetussuunnitelmaa hyödynnetään päiväkotiryhmissä?

Kehkeytyvä opetussuunnitelma on uusi toimintatapa Raision varhaiskasvatuksessa. Haluamme selvittää, miten sitä hyödynnetään toimintatapana ja miten se näkyy varhaiskasvatuksen arjessa.

3. Mitä hyötyjä ja haasteita kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttöönotosta nousee esille päiväkotiryhmissä?

Tutkimuksen avulla haluamme päästä lähemmäs varhaiskasvatuksen arjen toimintoja. Tavoitteena on selvittää konkreettisia hyötyjä ja haasteita kehkeytyvän opetussuunnitelman käytöstä päiväkotiryhmissä.

6 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa kuvataan tutkimuksen eri menetelmät ja sen toteuttaminen. Luvussa kerrotaan tutkimusmenetelmät, tutkimusaineiston keruu vaihe vaiheelta, tutkimuksen kohdejoukko, aineiston analysointitavat sekä tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.

6.1 Tutkimusmenetelmät

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivinen tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon keruuta, jonka aineisto kerätään luonnollisissa tilanteissa. Laadullisen tutkimuksen metodin käyttö aineiston hankinnassa voi olla kysely ja tutkija voi käyttää apuna esimerkiksi lomaketta. Tutkija tekee kyselyn tutkimuksen kohderyhmään kuuluville henkilöille ja tekee havaintoja sekä aineiston analyysiä kyselyn pohjalta. Tutkijan tulee tarkastella aineistoa monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2016, 162–164.) Laadullisen tutkimuksen analyysit perustuvat sisällönanalyysiin. Sisällönanalyysi on metodi, johon voi liittää monia analyysikonaisuuksia. Laadullisen analyysin teossa on mietittävä, miten rajaa aineiston, mitkä ovat keskeiset ja mielenkiintoiset teemat, joihin keskitytään kuitenkin rajaamatta mitään oleellista pois tutkimuksesta. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 91–92.) Tässä tutkimuksessa olemme käyneet aineiston tarkasti läpi, luokitelleet aineiston sekä keränneet olennaiset asiat yhteen. Tarkoituksena on tehdä tutkimus vastaamaan tutkimusongelman kysymyksiin.

Tutkimuksemme on luonteeltaan monimenetelmällinen tutkimus. Hyödynnämme monia eri menetelmiä saadaksemme mahdollisimman kattavia ja monipuolisia tuloksia. Yhtä menetelmää käyttäen tutkimuskohteesta on mahdollista saada vain yhtä osa-aluetta käsittelevä tulos. (Jyväskylän yliopisto 2021.) Monimenetelmällinen tutkimus oikeuttaa useiden lähestymistapojen käytön tutkimuskysymyksiin vastaamisessa. Se on laaja, moniarvoinen ja luova, eikä lainkaan rajoittava tutkimusmuoto. Monimenetelmällinen tutkimus viittaa siihen, että tutkija ottavaa eklektisen lähestymistavan menetelmän valintaan, tutkimuksen ajatteluun ja suorittamiseen. (Johnson & Onwuegbuzie 2004.) Monimenetelmällisessä tutkimuksessa käytetään erilaisia tiedonkeruu- ja analysointimenetelmiä yhden tutkimusparadigman sisällä (Spratt, Walker & Robinson 2004, 6).

Tutkimuksen tarkoituksena on kehittää kehkeytyvän opetussuunnitelman käytäntöjä ja tehostaa niiden käyttöä, joten tutkimuksessamme käytetään kehittämistutkimusta yhtenä tutkimusmenetelmistä. Kehittämistutkimus on monitahoista ja kokonaisvaltaista ilmiön tutkimista. Se on tutkimusmenetelmä, jolle on keskeistä teoriaan pohjautuva kehittäminen. Kehittämistutkimukselle on tyypillistä hyödyntää eri asiantuntijoiden sidosryhmiä, joita tässä tutkimuksessa on muun muassa Raision varhaiskasvatuksen kehittämistyöryhmän kanssa tehtävä yhteistyö. (Pernaa 2013.) Kehittämistutkimus tulee näkymään tutkimuksen tuloksissa, joista saamme hyödyllistä ja käyttökelpoista materiaalia Raision varhaiskasvatuksen käyttöön.

Tutkimuksessamme hyödynnetään toimintatutkimusta yhtenä tutkimusmenetelmänä. Toimintatutkimuksen tavoitteena on kehittää tutkimuskohteen käytänteitä. Tämän avulla tutkitaan tutkimusongelmaa ja etsitään siihen ratkaisuja. Toimintatutkimus selittää ja kuvaa tutkimusilmiötä sekä tuottaa aineistoa ja tutkimuksellista tietoa. Sen avulla pyritään myös mahdollisesti edistää ja parantaa tutkittavaa kohdetta ja sen toimintaa. Tärkeässä roolissa on yhteistyö tutkijoiden ja tutkittavien yhteistyö. Toimintatutkimusmenetelmässä tutkimuskohde on ihmisiin liittyvä. Tutkimus voi lähteä liikkeelle aiemmin tutkimuksissa nousseista lisätutkimusta tarvittavista havainnoista tai tutkimuskohteen edustamalta joukolta. (Jyrkämä 2022.) Tässä tutkimuksessa aloite on tullut Raision varhaiskasvatuksen kehittämistyöryhmältä sekä tutkimus nojaa myös aiemmin tehtyyn Lohirannan ja Raatikaisen vuonna 2019 Pro Gradu tutkielmaan, Lapsilähtöisyys, perustoiminnot ja pienryhmätoiminta Raision varhaiskasvatuksessa. Toimintatutkimuksen avainasemassa on, että tehdään jatkuvaa yhteistyötä tutkittavien kanssa ja tutkimuksessa olemme olleet mukana Raision varhaiskasvatuksen kehittämistyöryhmän koulutuspäivissä ja olleet yhteydessä aika ajoin tapaamisissa ryhmän edustajien kanssa.

Tutkimus on piirteiltään myös seurantatutkimusta. Laadullisessa seurantatutkimuksessa seurataan saman alueen työyhteisöjä tai organisaatiota tietyn ajanjakson, jolloin aineistonkeruu tapahtuu useassa aallossa. Menetelmässä analysoidaan mahdollisia muutoksia ja ajallisuutta. Seurantatutkimuksessa aineistonkeruu toteutetaan eri kyselyiden sekä tekstiaineiston kautta ja tässä tutkimuksessa aineisto koostuu kahdesta kyselystä ja pedagogisen dokumentoinnin sivustoista. (Keskinen & Nikander 2023.) Tämän tutkimuksen kohderyhmät tulevat Raision varhaiskasvatuksesta ja tutkimusta tehdään kahden vuoden ajan.

6.2 Tutkimusaineistonkeruu

Tutkimuksen kohderyhmänä olivat kehkeytyvän opetussuunnitelman pilottiin toimintakaudella 2020–2021 osallistuneet neljä varhaiskasvatuksenryhmää sekä toimintakaudella 2021–2022 kaikki 53 Raision varhaiskasvatuksen ryhmää. Tutkimusaineisto koostui pedagogisen dokumentoinnin sivustoista ja kahdesta eri kyselystä.

Tutkimuksessa oli mukana kolme erillistä aineistoa:

4. Pilottiin osallistuneiden ryhmien pedagoginen dokumentointi (Google Sites-sivustot)
5. Pilottiin osallistuneiden ryhmien verkkokysely (Pilottikysely)
6. Kaikkien Raision varhaiskasvatusryhmien verkkokysely (Tiimikysely)

Aineiston keruu oli monivaiheinen. Aloitimme pro gradu -tutkimuksen tekemisen yhteistyössä Raision varhaiskasvatuksen kanssa, kun kehkeytyvän opetussuunnitelman pilotti oli jo loppunut. Tästä syystä toteutimme ensimmäisen kyselyn pilottiin osallistuneille ryhmille heti, jotta toimintakauden 2020–2021 asiat olisivat vielä tuoreessa muistissa. Toinen, tiimikysely, toteutettiin toimintakauden 2021–2022 lopulla, kun kehkeytyvä opetussuunnitelma oli ollut käytössä kaikissa Raision varhaiskasvatuksenryhmissä. Monivaiheisen aineiston keruun ansiosta saimme tietoa pilotin onnistumisesta ja sen haasteista. Hyödynsimme pilottikyselyn tuloksia kaikille Raision varhaiskasvatusryhmille suunnatussa tiimikyselyssä ja näin pääsimme syventämään tietoaamme kehkeytyvän opetussuunnitelman käytöstä.

Ennen kyselyiden toteuttamista syyskuussa 2021 Raision koko varhaiskasvatuksen henkilöstö oli käynyt koulutuksen liittyen kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttöön ja tukimateriaali oli jaettu kaikkiin ryhmiin. Materiaalin liitteenä oli myös dokumentointipohja, jota käytetään lapsilähtöisen toiminnan suunnittelun, toteuttamisen sekä arvioinnin eri vaiheissa. Dokumenttipohjan oli tarkoitus toimia kehkeytyvän varhaiskasvatussuunnitelman tai esiopetussuunnitelman kirjaamisalustana. Dokumentointipohjat ovat osa ryhmävasua mutta dokumentointipohjan tilalla voi käyttää myös verkkopohjaista kirjaamisalustaa (Google Sites-sivustoa) ja siihen oli mahdollista saada koulutusta pyydettäessä. (Varke 2019, 19.)

Pilottiin osallistuneiden ryhmien pedagoginen dokumentointi

Raision kehkeytyvän opetussuunnitelman pilottiin osallistuvat neljä ryhmää ylläpitivät pedagogista dokumentointia varten Google Sites-sivustoja toimintakauden 2020–2021 ajan. Google Sites-sivustot ovat osa Google Workspace yhteiskäyttötyökaluja. Palvelu toimii verkkoselaimessa, joten niihin pääsee monelta eri laitteelta. Google Sites-sivustot mahdollistavat tiimin omien verkkosivujen luomisen ja reaaliaikaisen yhteismuokkaamisen. (Google 2023.) Sivustot toimivat ryhmän pedagogisen dokumentoinnin alustana, joita käytimme tutkimuksemme yhtenä aineistona. Pedagogisen dokumentoinnin sivustojen laajuus vaihteli ryhmittäin.

Pilottikysely

Marraskuussa 2021 toteutimme verkkokyselyn kehkeytyvän opetussuunnitelman pilottiin osallistuneille ryhmille. Kysely toteutettiin Webropol-ohjelman avulla. Webropol on kysely- ja raportointisovellus ja soveltuva työkalu online-kyselytutkimusten tekemiseen (Webropol Oy 2023). Pilottiin osallistuneita varhaiskasvatusryhmiä oli neljä ja saimme vastaukset jokaisesta ryhmästä. Varhaiskasvatusryhmät olivat jo hajonneet ja osa opettajista oli vaihtanut työpaikkaa, mutta saimme heidät tavoitettua. Pilottikyselyn perusteella halusimme kerätä tietoa kehkeytyvän opetussuunnitelman pilottiin osallistuneiden varhaiskasvatusryhmien toiminnasta. Pilottikyselyssä oli viisi avointa kysymystä ja 36 väittämää kehkeytyvän opetussuunnitelman hyödyntämisestä sekä lapsilähtöisyydestä ryhmän toiminnassa. Teimme kyselystä laajan, jotta saisimme selvitettyä mahdollisimman paljon pilotin toteutuksesta ja ryhmien ajatuksista.

Kyselyssä taustakysymyksinä olivat päiväkodin nimi, lapsiryhmän nimi ja lasten ikä. Kysyimme myös minkä ammattiryhmän jäsen kyselyyn vastasi vai oliko mukana vastaamassa koko tiimi yhdessä. Taustakysymyksistä päiväkodin nimi, lapsiryhmän nimi ja ammattinimike eivät tule esiin tuloksia analysoidessa. Nämä taustatiedot kysyttiin siksi, että osaamme yhdistää ryhmän ja pedagogisen dokumentoinnin -sivuston toisiinsa sekä lähettää kohdennetun muistutuksen kyselyyn vastaamatta jättäneeseen ryhmään.

Kyselyyn muotoilimme väittämiä, jotka ovat varhaiskasvatussuunnitelman perusteista (2018) poimittuja lapsilähtöisiä ilmauksia. Ne on kerätty lapsilähtöisen pedagogiikan ydinkohtien avulla. (Kinos ym. 2021, 35.) Väittämät jaoinme kuuteen eri kategoriaan (Kinos ym. 2021) artikkelin mukaisesti.

1. dialogisuus
2. yksilöllisyys – lasten mielenkiinnon kohteet
3. yhteisöllisyys – osallisuus ja vaikuttaminen
4. oppimisympäristö – yhteistyö ja havainnointi
5. pilottijakson dokumentointi
6. kehkeytyvä opetussuunnitelma

Kysymysten kategorisoimisen toivottiin helpottavan vastaajia, koska silloin saattoi keskittyä aina yhteen aihealueeseen kerrallaan. Kysymykset olivat väittämiä lapsilähtöisyyden toteutumisesta varhaiskasvatusryhmissä. Kyselyn väittämäkysymyksiin oli mahdollista vastata Likert-asteikolla. Vastaukset olivat Likert-asteikolla 1–5: 1 = samaa mieltä, 2 = osittain samaa mieltä, 3 = en osaa sanoa, 4 = osittain eri mieltä ja 5 = eri mieltä. Likert-asteikko on hyvä menetelmä, kun halutaan mitata asenteita. Asteikko järjestää vastaajat samanmielisyyden määrän mukaisesti. (Tietoarkisto 2007.)

Kyselylomakkeessa oli viisi avointa kysymystä. Kahdella ensimmäisellä kysymyksellä pyrimme selvittämään, mikä kehkeytyvän opetussuunnitelman pilotissa oli onnistunut hyvin ja missä nähtiin kehitettävää. Kaksi seuraavaa avointa kysymystä liittyivät pedagogiseen dokumentointiin, miten dokumentointi oli ryhmässä toteutunut ja miten sitä olisi voinut kehittää. Viimeisessä avoimessa kysymyksessä oli mahdollisuus kertoa mitä vielä tuli mieleen, mikä ei ollut tullut esille aiemmin kysymyksissä. Avoimilla kysymyksillä annoimme vastaajalle mahdollisuuden kertoa lisää pilotin eri vaiheista. Pilottikyselyn avoimet vastaukset on jaoteltu neljän eri vastaajan vastauksiin ja heidät on merkitty tulososassa vastaaja P1, P2, P3 ja P4. Pilottikyselyn tulosten saamisen jälkeen teimme koko Raision varhaiskasvatukselle suunnatun tiimikyselyn.

Tiimikysely

Maalis-huhtikuussa 2022 toteutimme kaikille Raision varhaiskasvatusryhmille tarkoitetun tiimikyselyn. Tiimikysely toteutettiin myös Webropol-kyselynä. Varhaiskasvatusryhmiä oli yhteensä 53 ja vastaukset saimme 26 ryhmästä. Vastausprosentti oli 49 %. Tiimikyselyn toteuttamista ohjasi ja rajasi pilottikyselyn tulokset. Tiimikyselyssä taustakysymyksinä olivat päiväkodin nimi, lapsiryhmän nimi sekä lasten ikä kyselyn aikana. Päiväkodin nimi ja ryhmän

nimi kysyttiin, jotta osaamme tarvittaessa lähettää kohdennetut muistutukset ryhmiin. Erona pilottikyselyyn, tässä kyselyssä vastaukset annettiin tiiminä, kun pilottikyselyssä vastaajana oli vain yksi tiimin jäsenistä. Ennen kyselyyn vastaamista tiimit olivat saaneet kyselyn kysymykset pdf-tiedostona ja käyneet kyselyn kysymyksiä läpi tiimipalaverissa. He vastasivat kyselyyn yhdessä, koko tiimin näkökulmasta. Tiimikyselyn tarkoituksena oli vahvistaa ja kyseenalaistaa pilottikyselystä saatuja tuloksia ja saimme verrata kahden eri kyselyn tuloksia toisiinsa.

Tiimikysely oli suppeampi kuin pilottikysely. Kysely luotiin pilottikyselyn pohjalta ja siitä saamiemme tulosten avulla. Tiimikyselyssä oli neljä eri kategoriaa:

1. lapsilähtöisyys
2. ajankäyttö
3. tiimin sitoutuminen
4. pedagoginen dokumentointi

Edellä mainitut aiheet toistuivat useasti pilottikyselyn vastauksissa, joten halusimme syventää tietoa näistä osa-alueista ja loimme niistä omat kategoriansa. Helpotimme vastaajien työtä jakamalla saman aiheen väittämät samaan kategoriaan. Näin voi keskittyä aina yhteen aiheeseen kerrallaan ja palauttaa mieleen sen tuomia ajatuksia. Väittämäkysymyksiin oli mahdollista vastata Likert-asteikon avulla ja väittämien vastaukset olivat Likert-asteikolla 1–5, samoin kuin pilottikyselyssäkin.

Jokaisessa kategoriassa oli myös avoin kysymys, mikäli halusi kertoa lisää aiheesta. Avoin kysymys oli merkitty pakolliseksi, koska toivoimme saavamme näin enemmän vastauksia sekä ajatuksia, joita väittämistä ei välttämättä käy ilmi. Osa tiimikyselyn väittämistä oli samoja kuin pilottikyselyssä ja osan johdimme aiheista, jotka tulivat toistuvasti esiin pilottikyselyn tuloksista. Viimeisenä kyselyssä oli avoin kysymys, jossa oli mahdollisuus kertoa lisää liittyen kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttamiseen varhaiskasvatuksessa. Avoin kysymys jätti vastaajalle mahdollisuuden tuoda meidän tietoomme kaikki ajatukset kehkeytyvän opetussuunnitelman käytöstä varhaiskasvatuksen arjessa. Tiimikyselyyn vastaukset on jaoteltu 26 tiimin vastauksiin ja heidät on merkitty vastaaja R1, R2, R3 ... R26. Pilottikyselyn ja tiimikyselyn kyselylomakkeet ovat liitteenä.

Yhteishenkilömme Raision koulutuksen kehittämistyöryhmästä toimi meidän tutkijoiden ja tutkimuksen kohderyhmän, eli Raision varhaiskasvatusryhmien, välillä. Toimitimme linkin

pilotti- ja tiimikyselyyn sähköpostilla hänelle ja hän toimitti sen sähköpostilla eteenpäin kyselyyn vastaaviin varhaiskasvatusryhmiin. Kyselyn saatekirje oli myös yhteyshenkilömme laatima, koska hän tunsu parhaiten Rasion varhaiskasvatuksen tavat. Luotimme saavamme enemmän vastauksia kyselyyn, kun viestintä varhaiskasvatusryhmiin kulki yhteyshenkilömme kautta.

Toimintakaudella 2021–2022 monella varhaiskasvatusryhmällä oli käytössään pedagogisen dokumentoinnin alustana Instagram. Instagram on maksuton sosiaalisen median kuvien ja videoiden jakamisovellus. Instagramin käyttäjät voivat ladata valokuvia ja videoita palveluun sekä jakaa niitä kaikkien seuraajiensa tai valitsemansa rajatun ryhmän kanssa. (Meta 2023.) Pedagogisessa dokumentoinnissa noudatetaan varhaiskasvatuslakia. Varhaiskasvatuksessa lapsesta tehtyjä portfolioita tai niin kutsuttuja kasvun kansioita ei voida jakaa vapaasti, koska ne sisältävät henkilötietoja, kuten kuvia. (Haanpää & Kola-Torvinen 2023.) Selvitimme mahdollisuutta käyttää varhaiskasvatusryhmien Instagram-sivuja aineistona tutkimuksessamme, mutta niiden sisältöä ei ollut edellä mainitusta syistä mahdollisuutta jakaa meille tutkijoille tätä tutkimusta varten.

6.3 Tutkimusaineiston analyysi

Analysoimme tutkimusta systemaattisesti ja objektiivisesti. Sisällönanalyysin keinoin erittelimme tekstin ja sen sisällön, jotta saimme tehtyä johtopäätöksiä aineistosta. Aineistot kuvasivat tutkittavaa ilmiötä, joista kirjoitetaan yhteen koottu ja selkeä kuvaus. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 105.) Tämä tutkimus etenee teoriaohjaavan sisällönanalyysin kautta, mikä on yksi laadullisen analyysin muodoista. Teoriaohjaavan analyysin päättelyn logiikka on abduktiivista päättelyä, jossa yhdistellään havaintoja aineistosta ja teoriasta. Siinä teoria ei suoranaisesti ohjaa analyysin tekoa vaan se on apuna analyysin teossa. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 105–108.)

Tutkimuksen tulokset analysoitiin kahdessa eri vaiheessa. Ensimmäisessä vaiheessa tutkimuksen tulosten analysoinnin aloitimme kehkeytyvän opetussuunnitelman pilotin tutkimusaineistosta. Tässä aineistona oli pilottiin osallistuneiden varhaiskasvatusryhmien pedagogiseen dokumentointiin käyttämät Google-Sites sivustot sekä pilottikyselyn vastaukset. Pilottiaineiston analysointivaiheessa keräsimme koko ajan itsellemme mielenkiintoisia lisäselvitystä vaativia aiheita ja teemoja. Toisessa vaiheessa analysoimme tiimikyselyn vastaukset ja vertasimme toisiinsa pilotin ja tiimikyselyn tutkimusaineistoja. Tiimikyselyn

aineiston avulla pääsimme vahvistamaan oletuksia, joita teimme pilotin tutkimusaineiston perusteella.

Tutkimusaineiston analyysin toteutimme teemoittelun mukaisesti. Teemoittelu on yksi sisällönanalyysin muoto, jota voi hyödyntää tutkimuksessa (Sarajärvi & Tuomi 2009, 93). Teemoittelu on suosittu aineiston analysoinninmenetelmä käytännön ongelmien ratkomisessa. Tekstiaineistosta saadaan esiin lajitelma erilaisia vastauksia aineistolle esitettyihin kysymyksiin. (Eskola & Suoranta 1998, 179.) Koska tutkimuksemme tavoitteena oli saada tietoa mahdollisista kehittämiskohteista Raision varhaiskasvatuksessa, sopii teemoittelu hyvin tutkimuksemme sisällönanalyysin muodoksi. Teemoittelun avulla aineistosta oli ensin pyrittävä löytämään tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet, jonka jälkeen ne eroteltiin omiksi teemoikseen. Erilaisten teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa voi vertailla. (Eskola & Suoranta 1998, 174.) Tutkimustuloksissa esitetään teemojen käsittelyn yhteydessä otoksia ja katkelmia aineistosta eli sitaatteja. Niiden tarkoituksena on havainnollistaa aineiston teemoittelua ja tarjota lukijalle maistiaisia siitä, mihin teemoittelussa pohjataan. (Tietoarkisto 2007.) Onnistuakseen teemoittelu vaatii empirian ja teorian vuorovaikutusta, joka esiintyy tekstissä niiden kietoutumisena toisiinsa (Eskola & Suoranta 1998, 175).

Pilottikyselyn teemoittelussa värikoodasimme samankaltaisuuksia kaikista vastauksista. Värikoodauksen jälkeen uudelleen järjestelimme aineistoa niin, että siirsimme saman värikoodin saaneet vastaukset yhteen ja näistä jokaisesta syntyi oma teemansa. Pilottikyselyn vastauksista nousi esiin neljä selkeää teemaa. Näiden teemojen mukaisesti ja niitä painottaen rakensimme tiimikyselyn. Tiimikyselyssä käytimme samanlaista tapaa kuin pilottikyselyssäkin. Värikoodasimme samankaltaisuuksia ja keräsimme niitä yhteen. Tiimikyselyssä teemoja syntyi seitsemän. Teemojen avulla löysimme vastauksia tutkimuskysymyksiimme ja niitä on avattu luvussa seitsemän.

6.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuslupa tämän tutkimuksen tekoon pyydettiin Raision varhaiskasvatusjohtajalta ennen tutkimuksen teon aloitusta. Lähetimme tutkimustiedotteen Raision varhaiskasvatuksen kehittämistyöryhmän yhteyshenkilön kautta Raision varhaiskasvatuksen henkilöstölle, jossa kerroimme tutkimuksen aiheesta ja sen teosta. Osana tutkimuskyselyitä kerroimme yleisesti tutkimuksesta lisää sekä suostumuksesta tutkimukseen osallistumisesta. Molemmissa

kyselyissä oli vielä ensimmäisenä valintakysymyksenä, että Vahvistathan vielä, että vastauksiasi saa käyttää tutkimuksessamme.

Tutkimuksemme on toteutettu tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisesti. Tässä tutkimuksessa on käytetty eri tutkimusmenetelmiä ja on koottu materiaalia monesta eri aineistosta, mitkä lisäävät tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä. Aineistoa oli jo olemassa ja sitä kertyi lisää koko tutkimuksen ajan. Tässä tutkimuksessa kerrotaan tutkimuksen teon kaikki eri vaiheet ja kuvataan tutkimuskohdetta monipuolisesti. (Hirsjärvi ym. 2016, 233.) Olemme säilyttäneet kyselyjen aineistoja Webropol-ohjelmassa sekä Turun yliopiston tietoturvalisessä pilvipalvelussa. Pilottikyselyyn osallistuneiden varhaiskasvatusryhmien määrä oli pieni, joten oli tärkeää saada vastaukset jokaisesta ryhmästä, jotta tutkimus voitiin toteuttaa ja se olisi tarpeeksi kattava. Pilottikysely tuotti tuloksia, joita tiimikyselyn kautta pystyttiin vahvistamaan, sillä teemoittelun myötä nousi esiin samoja aiheita. Tämän kautta voidaan myös vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuutta haastoi se, että tiimikyselyyn vastasi vain 49 % eli alle puolet niistä tiimeistä, joille kysely lähetettiin. Tutkimuksen molempien kyselyjen vastauksissa oli useita en osaa sanoa -vastauksia. Näiden vastausten taustalla voi olla, ettei vastaaja ole ymmärtänyt kysymystä tai he eivät ole halunneet vastata kysymykseen totuudenmukaisesti. Tästä syystä kyselyn luotettavuus voi olla puutteellista.

Tutkimukseen kerättyä aineistoa käytetään vain tutkimuksen analyysissa, emmekä siirrä tai luovuta tietoja ulkopuolisille. Huolehdimme tutkijoina myös siitä, että kyselyiden vastaukset hävitetään tutkimuksen valmistuttua tutkimuksen teon ohjeiden mukaisesti. Tulokset raportoidaan Turun yliopiston tutkimuseettisten ohjeiden mukaisesti siten, että yksittäistä ryhmää tai lasta ei pysty tunnistamaan tutkimuksesta. Me tutkijoina luotamme siihen, että pystymme kyselyiden tulosten perusteella tekemään oleelliset johtopäätökset ja tarjoamaan ajantasaista tietoa Raision koulutuksen kehittämistyöryhmän käyttöön.

7 Tutkimuksen tulokset

Tulososan tutkimustulokset on jaettu tutkimuskysymyksittäin alaluvuiksi. Tulososassa otsikoiden alle on haettu tuloksia kaikista kolmesta tutkimusaineistosta, pilottiin osallistuneiden varhaiskasvatusryhmien pedagogisesta dokumentoinnista sekä pilotti- ja tiimikyselyistä. Helpottaaksemme tulosten lukemista, aina kun tutkimusaineiston rajakohta vaihtuu, aloitetaan tulosten avaaminen kyseessä olevan aineiston nimellä.

7.1 Lapsilähtöisen pedagogiikan toteutuminen päiväkotiryhmissä

Lapsilähtöisyys ja lasten osallisuus päiväkodin arjessa

Kehkeytyvän opetussuunnitelman pilottiin osallistuneiden neljän ryhmän pedagogisen dokumentoinnin sivustoissa korostui lapsilähtöisyys. Lapsia kannustettiin ilmaisemaan itseään, esittämään kysymyksiä, joihin etsittiin vastauksia yhdessä. Ryhmien arjessa lasten osallisuutta vahvistettiin muun muassa käymällä toimintaa läpi lasten kanssa keskustelemalla ja lapset saivat olla mukana ratkaisemassa erilaisia haasteita projektien aikana. Sivustoilta oli nähtävissä, että lasten leikkiä havainnoitiin systemaattisesti, mikä on yksi tapa saada tietoa lasten mielenkiinnon kohteista. Havaintoja hyödynnettiin toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Lasten aloitteita, tarpeita ja toiveita kunnioitettiin ja ne otettiin huomioon toiminnassa. Lasten intressit ohjasivat projektin etenemistä. Sivustojen mukaan aikuisten ja lasten välinen yhteistyö oli vuorovaikutteista. Yhdellä ryhmällä oli esimerkiksi käytössä niin kutsuttu toivomustoukka, joka oli kiinnitetty seinälle, johon kirjattiin lasten toiveita sekä mielenkiinnon kohteita arjen keskellä.

Lapsilähtöisyys ja lasten osallisuus olivat pilotti- ja tiimikyselyn vastauksista selkeästi havaittavissa. Pilottikyselyn vastauksissa lapsilähtöisyys ja lasten osallisuus mainittiin yhteensä 13 kertaa eri yhteyksissä ja tiimikyselyn vastauksissa 24 kertaa. Vastausten perusteella ryhmän aikuiset osallistivat lapsia havainnoimalla, haastatteleamalla, kuuntelemalla ja palaamalla jo tehtyihin asioihin. Tiimikyselyssä vastaukset olivat, yhtä lukuun ottamatta, myönteisiä ja lasten osallisuus nähtiin vain myönteisenä asiana. Pilotti- ja tiimikyselyn vastauksissa todettiin, että lasten osallisuutta oli toteutettu ryhmissä monin eri tavoin, oli esimerkiksi ollut lapsen oma päivä, lapset olivat saaneet sisustaa luokkaa sekä oli pidetty lasten kokouksia. Lasten

mielipiteitä oli kysytty, heitä oli havainnoitu ja mikäli heillä ei vielä ollut sanoja, oli käytetty kuvia apuna. Oli myös huomattu, että mitä enemmän lapsia otetaan mukaan toiminnan suunnitteluun, sitä enemmän he haluavat olla mukana suunnittelemassa.

”Toiminta lähti lasten kiinnostuksesta ja sai uutta puhtia projektin edetessä ja lasten kiinnostuksen tarkentuessa.” (P1)

”Kuulostelimme lapsen/lasten puhetta ja juttelimme heidän kanssa asiasta.” (P4)

”Mitä enemmän he saavat osallistua ja suunnitella sitä enemmän he sitä haluavat tehdä ja olla ehdottamassa uusia asioita.” (R9)

”Lapset ovat monella tavoin aktiivisia ja aloitteellisia.” (R24)

”Lapset itse toimijoina tutkien ja kokeillen. Tekemällä oppiminen.” (R7)

Lapset otettiin mukaan pedagogisen dokumentoinnin tekemiseen ja näin heitä osallistettiin mukaan toimintaan. Kehkeytyvän opetussuunnitelman pilottiin osallistuneen ryhmän pedagogisen dokumentoinnin sivustolla kerrottiin, että lapset saivat itse kuvata sivustolle kuvia. Lasten osallistaminen ja osallisuus nähtiin positiivisena asiana kaikissa vastauksissa.

”Onnistuimme vahvistamaan lasten osallisuutta toiminnan suunnittelussa.” (P3)

Kaikkein pienempienkin lasten ääni on saatu kuuluviin käyttäen kuvia, jos lapsilla ei ole vielä sanoja ilmaista itseään.

”Kuvien käyttö myös lisää osallisuutta, kun sanoja on vielä vähän tai ei ollenkaan”
(R2)

Tiimikyselyn vastauksista kävi ilmi lasten suhtautuminen kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttamiseen. Oli koettu osalle lapsista olevan vierasta, kun aikuinen ei kerro koko ajan mitä seuraavaksi tehdään. Jos ryhmässä on ollut hyvin aikuislähtöinen opetustapa, lapsillakin siitä pois oppiminen ottaa oman aikansa, samalla tavalla kuin aikuisillakin. Jotta voidaan ottaa uusia asioita tilalle, tarvitaan aikaa myös vanhasta pois oppimiseen.

”Osalle lapsista tämä on helpompaa, osa odottaa edelleen kovin aikuislähtöistä opetustapaa.” (R5)

”Tuntuu myös, että vahvasti on opittu toimimaan aikuislähtöisesti, tästä pois oppiminen vie aikaa sekä lapsilta että aikuisilta.” (R5)

Lapset oli otettu mukaan toiminnan dokumentointiin ja ainut lapsilähtöisyyttä koskeva haaste liittyi tähän. Lapsia olisi otettu mukaan dokumentointiin enemmänkin, mutta laitteista oli pulaa ja se oli esteenä lasten omalle dokumentaatiolle.

”Lasten oma dokumentointi kärsii tablettipulasta.” (R9)

Tässäkään haaste ei esiinny kenenkään toiminnassa vaan on puhtaasti taloudellinen ongelma. Kehkeytyvän opetussuunnitelman periaatteena onkin, että lapset otetaan mukaan kaikkeen toimintaan. Dokumentointi ei ole vain aikuisille suunnattua toimintaa, vaan lapset voivat ja on myös suotavaa itse dokumentoida omaa toimintaansa.

Varhaiskasvatusryhmissä oli käytetty erilaisia työtapoja, kuten projekti- ja teematyöskentelyä, kuluneen vuoden aikana. Nämä työtavat mahdollistivat lasten osallisuuden ja olivat kehkeytyvän opetussuunnitelman työtapoja. Erilaisten työtapojen käytössä oli mahdollistettu myös vanhempien pääsy osalliseksi toimintaan.

”Olemme vuoden aikana käyttäneet projektityöskentelyä ja näin aiomme toimia myös jatkossa.” (R11)

”Teematyöskentelyssä pyrimme huomioimaan lasten ja vanhempien osallisuus sekä tehdä teema näkyväksi.” (R17)

”Aikaisempana vuonna toteutettu keppihevosprojekti lähti liikkeelle lapsista ja oli aikuisistakin innostavaa nähdä mihin innostus johti, sekä perheiden osallistumisen suhteen, että lasten intona käyttää yhdessä perheiden kanssa valmistettujen hepojen kanssa metsässä ja sisällä.” (R9)

Tiimikyselyssä lasten ikä tuli esiin neljässä vastauksessa. Kolmessa näistä lasten ikä nähtiin esteeksi lasten osallisuudelle. Pienet lapset eivät osaa vielä ilmaista itseään sanojen avulla ja se koettiin esteeksi heidän osallisuudellensa toiminnan suunnitteluun.

”Pienen ikänsä puolesta kaikki lapset eivät osaa vielä tuoda esille kiinnostuksen kohteitaan.” (R14)

”Alle 3-vuotiaiden lasten kanssa heidän osallisuutensa on vielä vähäistä.” (R26)

”Meillä niin pieniä lapsia osa, että lasten osallisuus jää osittain suunnittelun osalta aika vähäiseksi.” (R22)

Yhdessä vastauksessa kerrottiin, että ryhmässä oli otettu kuvat avuksi tuomaan näkyväksi lasten kiinnostuksen kohteita. Kuvien avulla lapset myös valitsivat leikin, pääsivät arvioimaan toimintaa ja äänestämään.

”Kuvien käyttö myös lisää osallisuutta, kun sanoja on vielä vähän tai ei ollenkaan (esim. leikkien, tekemisten valinnoissa, kiinnostuksen kohteiden kertomisissa, arvioinneissa ja äänestämässä).” (R2)

Lasten ikä tuli esiin siinä ajatuksessa, että lapset ovat liian pieniä pystyäkseen toimimaan kehkeytyvän opetussuunnitelman mukaisesti. Ikä mainittiin myös pedagogisen dokumentoinnin sivustolla, jossa kerrottiin, että suurin osa ryhmän lapsista on niin pieniä, etteivät osaa kertoa mielipiteitään, joten isompien lasten mielipiteet vaikuttivat projekteihin enemmän.

Pilottikyselyssä oli avointen kysymysten lisäksi useita väittämiä lapsilähtöisyydestä. Väittämät oli jaoteltu kuuteen kategoriaan, joista neljä ensimmäistä liittyivät lapsilähtöisyyden toteutumiseen varhaiskasvatuksessa. Kategoriat avaamme kappaleessa kuusi. Ensimmäiseen kategoriaan oli koottu väittämiä dialogisuudesta päiväkodin arjessa (taulukko 3). Kaikki vastaajat olivat samaa mieltä, että aikuisten ja lasten välinen päivittäinen kommunikointi oli vastavuoroista koko pilottijakson ajan. Samaa tai osittain samaa mieltä oltiin myös lasten rohkaisemisesta kyselemään ja ihmettelemään, lasten kysymyksiin vastattiin, tehtiin päätelmiä yhdessä sekä lapsia kannustettiin tutkimaan ja ratkaisemaan ongelmia. Eniten hajontaa oli Lapset osallistuivat yhdessä henkilöstön kanssa toiminnan suunnitteluun -väittämässä. Puolet vastaajista olivat samaa mieltä siitä, että lapset osallistuivat henkilöstön kanssa toiminnan suunnitteluun. Puolet olivat taas osittain eri tai eri mieltä lasten osallistumisesta toiminnan suunnitteluun.

Taulukko 3. Dialogisuus päiväkodin arjessa

Dialogisuus	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	Keskiarvo
Aikuisten ja lasten välinen päivittäinen kommunikointi oli vastavuoroista koko pilottijakson ajan	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1
Lapset osallistuivat yhdessä henkilöstön kanssa toiminnan suunnitteluun	50 %	25 %	0 %	0 %	25 %	2,3
Lapsia rohkaistiin kyselemään ja ihmettelemään	75 %	25 %	0 %	0 %	0 %	1,3
Lapsia kannustettiin tutkimaan ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan yhteisen aiheen suuntaisesti	75 %	25 %	0 %	0 %	0 %	1,3
Lasten kysymyksiin vastattiin ja tehtiin päätelmiä yhdessä	50 %	50 %	0 %	0 %	0 %	1,5
Lapset osallistuivat yhdessä henkilöstön kanssa toiminnan toteutukseen ja työtapojen valintaan	25 %	75 %	0 %	0 %	0 %	1,8
Lapset osallistuivat toiminnan arviointiin päivittäin	0 %	50 %	0 %	50 %	0 %	3
Loppuarviointiin palattiin yhdessä lasten kanssa	25 %	50 %	0 %	25 %	0 %	2,3

Toinen kategoria oli yksilöllisyys - lasten mielenkiinnonkohteet (Taulukko 4). Tässä kategoriassa kaikki vastaajat olivat samaa tai osittain samaa mieltä kaikista väittämistä. Samaa tai osittain samaa mieltä oltiin, että opetuksessa otettiin huomioon lasten kehittyvät taidot, yksilölliset tuen tarpeet, mielenkiinnon kohteet, vahvuudet ja aikaisemmat kokemukset.

Lapsen toiveet ja mielipiteet huomioitiin toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa sekä pedagoginen toiminta toteutettiin siten, että lasten itsenäiselle toiminnalle ja kokeiluille oli tilaa.

Taulukko 4. Yksilöllisyys - lasten mielenkiinnon kohteet

Yksilöllisyys - lasten mielenkiinnon kohteet	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	Keskiarvo
Opetuksessa otettiin huomioon lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot	50,00 %	50,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	1,5
Pedagoginen toiminta toteutettiin siten, että lasten itsenäiselle toiminnalle ja kokeiluille oli tilaa	50,00 %	50,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	1,5
Opetuksessa otettiin huomioon lasten kehittyvät taidot ja yksilölliset tuen tarpeet	100,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	1
Opetuksessa otettiin huomioon lasten mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet	75,00 %	25,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	1,3
Lapsen toiveet ja mielipiteet huomioitiin toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa	75,00 %	25,00 %	0,00 %	0,00 %	0,00 %	1,3

Kolmantena kategoriana oli yhteisöllisyys - osallisuus ja vaikuttaminen (Taulukko 5). Vastaajista kaikki olivat samaa mieltä, että lapset kohdattiin arvostavasti ja heidän ajatuksiaan kuunneltiin sekä heitä kannustettiin oma-aloitteisuuteen päivittäin. Samaa tai osittain samaa mieltä oltiin lasten mahdollisuudesta osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin sekä siitä, että lasten aloitteisiin vastattiin. Eniten hajontaa vastauksissa oli Huoltajat osallistetaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin -väittämässä. Vastaajista 50 % oli eri mieltä tai osittain eri mieltä ja 50 % osittain samaa mieltä. Pilottikyselyn kaikissa väittämässä oli vain kahdessa kohdassa valittu En osaa sanoa -vaihtoehto ja toinen oli Lapsia ohjattiin vähitellen kantamaan vastuuta, jotta syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta -väittämässä. Vastaajista 50 % oli osittain samaa mieltä, 25 % osittain eri mieltä ja 25 % ei osannut sanoa.

Taulukko 5. Yhteisöllisyys - osallisuus ja vaikuttaminen

Yhteisöllisyys - osallisuus ja vaikuttaminen	Samaa mieltä	Osittain samaan mieltä	en osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	Keskiarvo
Lapsia ohjattiin vähitellen kantamaan vastuuta, jotta syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta	0 %	50 %	25 %	25 %	0 %	2,8
Lapset kohdattiin arvostavasti ja heidän ajatuksiaan kuunneltiin	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1
Huoltajat osallistettiin toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin	0 %	50 %	0 %	25 %	25 %	3,3
Lapsilla oli mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin	50 %	50 %	0 %	0 %	0 %	1,5
Lapsia kannustettiin oma-aloitteisuuteen päivittäin	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1
Lasten aloitteisiin vastattiin	50 %	50 %	0 %	0 %	0 %	1,5

Neljäntenä kategoriana oli oppimisympäristö - yhteistyö ja havainnointi (Taulukko 6). Kuten kategoriassa yksilöllisyys - lasten mielenkiinnonkohteet myös tässä kategoriassa kaikki vastaajat olivat samaa tai osittain samaa mieltä kaikista väittämistä. Havaintoja lasten leikeistä hyödynnettiin toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa ja lapsia rohkaistiin keksimään omia luovia ratkaisuja. Oppimisympäristöjä rakennettiin yhdessä lasten kanssa ja lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstettiin yhdessä. Henkilöstö kykeni tunnistamaan eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia ja havaintoja lasten leikeistä hyödynnettiin toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa.

Taulukko 6. Oppimisympäristö - yhteistyö ja havainnointi

Oppimisympäristö - yhteistyö ja havainnointi	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	Keskiarvo
Oppimisympäristöjä rakennettiin yhdessä lasten kanssa	75 %	25 %	0 %	0 %	0 %	1,3
Lapsia rohkaistiin keksimään omia luovia ratkaisuja	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1
Henkilöstö kykeni tunnistamaan eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia	50 %	50 %	0 %	0 %	0 %	1,5
Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstettiin yhdessä	75 %	25 %	0 %	0 %	0 %	1,3
Lasten luovuutta edistäviä työtapoja hyödynnettiin	0 %	100 %	0 %	0 %	0 %	2
Havaintoja lasten leikeistä hyödynnettiin toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1

Tiimikyselyssä väittämät olivat jaoteltu neljään kategoriaan. Ensimmäiseen kategoriaan oli koottu väittämiä lapsilähtöisyydestä (taulukko 7). Kaikki vastaajat olivat samaa tai osittain samaa mieltä siitä, että opetuksessa otettiin huomioon lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot sekä huomioitiin lasten kehittyvät taidot ja yksilölliset tuen tarpeet. Lapsia rohkaistiin kysymään ja ihmettelemään sekä heidän aloitteisiinsa vastattiin. Eniten hajontaa tuli Lapset osallistuvat yhdessä henkilöstön kanssa työtapojen valintaan -väittämässä. Vastaajista vain 4 % oli samaa mieltä ja 46 % osittain samaa mieltä. 12 % oli eri mieltä ja 31 % osittain eri mieltä. Tässä väittämässä tuli myös eniten eri mieltä – vastauksia. Saman tyyppistä hajontaa esiintyi myös Oppimisympäristöjä rakennettiin yhdessä lasten kanssa -väittämässä. Samaa mieltä tai osittain samaa mieltä oli 58 %, eli vähän yli puolet, eri mieltä tai osittain eri mieltä oli 39 %.

Loppuarviointiin palaaminen lasten kanssa jakoi myös mielipiteitä ja samaa tai osittain samaa mieltä oli 69 %, 8 % ei osannut sanoa ja 23 % oli eri tai osittain eri mieltä. Tässä kategoriassa tuli vähiten eri mieltä -vastauksia, eli lapsilähtöisyydestä pääasiallisesti oltiin eniten samaa mieltä verrattuna muihin kategorioihin.

Taulukko 7. Lapsilähtöisyys

Lapsilähtöisyys	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	Keskiarvo
1. Opetuksessa otetaan huomioon lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot	73 %	27 %	0 %	0 %	0 %	1
2. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot ja yksilölliset tuen tarpeet	88 %	12 %	0 %	0 %	0 %	1
3. Pedagoginen toiminta toteutetaan niin, että lasten itsenäiselle toiminnalle ja kokeiluille on tilaa	58 %	38 %	0 %	4 %	0 %	2
4. Lapsen toiveet ja mielipiteet huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa	42 %	50 %	4 %	4 %	0 %	2
5. Lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään	81 %	19 %	0 %	0 %	0 %	1
6. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan yhteisen aiheen suuntaisesti	54 %	38 %	0 %	8 %	0 %	2
7. Lasten aloitteisiin vastataan	69 %	31 %	0 %	0 %	0 %	1
8. Lapsilla on mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin	42 %	54 %	4 %	0 %	0 %	2
9. Lapsia ohjataan vähitellen kantamaan vastuuta, jotta syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta	65 %	35 %	0 %	0 %	0 %	1
10. Lasten kysymyksiin vastataan ja tehdään päätelmiä yhdessä	77 %	23 %	0 %	0 %	0 %	1
11. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä	35 %	61 %	4 %	0 %	0 %	2
12. Lapset osallistuvat yhdessä henkilöstön kanssa työtapojen valintaan	4 %	46 %	8 %	31 %	11 %	3
13. Oppimisympäristöjä rakennettiin yhdessä lasten kanssa	23 %	34 %	4 %	31 %	8 %	3
14. Loppuarviointiin palataan yhdessä lasten kanssa	23 %	46 %	8 %	15 %	8 %	2

7.2 Kehkeytyvä opetussuunnitelma ryhmien käytössä

Kehkeytyvän opetussuunnitelman keskeiset piirteet olivat monipuolisesti nähtävillä pilottiin osallistuneiden ryhmien pedagogisen dokumentoinnin sivustoilla. Toteutetut projektit ovat olleet pitkäkestoisia ja henkilöstö teki yhteistyötä lasten kanssa prosessin eri vaiheissa. Kolmen ryhmän projektien ideat lähtivät lasten kiinnostuksen kohteista, mutta yhden ryhmän idea lähti käyntiin aikuislähtöisesti. Lapsia kuunneltiin kokonaisvaltaisesti, tarjottiin mahdollisuuksia ja tuettiin tarpeen mukaan. Puolet ryhmistä kertoivat sivustoilla, että lasten lisäksi osallistettiin huoltajia mukaan toimintaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) laaja-alainen osaaminen ja oppimisen alueet (ks. kuvio 2) olivat monitasoisesti hyödynnetty kaikkien ryhmien projekteissa.

Pilotti- ja tiimikyselyissä kehkeytyvän opetussuunnitelman käytön edellytyksenä nähtiin tiimin sitoutuminen ja yhteisesti sovitut toimintatavat. Arjen rikkonaisuus koettiin haasteena kehkeytyvän opetussuunnitelman sujuvalle käytölle. Pedagoginen dokumentointi nousi esiin tiimin sitoutumisessa koulutuksen ja ohjeiden puutteena. Pilottikyselyssä tiimin sitoutuminen projektiin mainittiin 11 kertaa ja tiimikyselyssä se oli omana kategorianaan. Koko tiimin sitoutuminen kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttöön nähtiin edellytyksenä toiminnan onnistumiselle.

”Keskustelimme kyllä tiimissä koko ajan avoimesti pilotoinnista ja suunnittelimme ja toteutimme yhdessä.” (P4)

”Kehkeytyvän opetussuunnitelman pilotointi edellyttää koko tiimin aktiivista sitoutumista yhteisesti sovittuihin toimintatapoihin.” (P3)

”Meillä koko tiimi on kyllä sitoutunut ja jokainen hoitelee toteutusta sekä dokumentointia omalta osaltaan ja se on edellytyskin, koska muutoin emme saisi koottua tärkeitä hetkiä näkyväksi.” (R15)

Pilottikyselyn vastauksissa osalla oli tunne, että oli yksin vastuussa kehkeytyvän opetussuunnitelman pilotin edistämisestä varhaiskasvatusryhmässä sekä sen pedagogisesta dokumentoinnista.

”Nykyisyyttä ja tulevaa ajatellen koko tiimin olisi sitouduttava tekemään tällaista muuten se ei onnistu (P3).”

Pilotti- ja tiimikyselyn vastauksissa painotettiin varhaiskasvatusryhmän aikuisten yhteisesti sovittuja toimintatapoja ja kaikkien ryhmän aikuisten tulee olla sitoutuneita kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttamiseen. Tärkeänä nähtiin myös oman toiminnan arviointi sekä vanhoista juurtuneista käytännöistä pois oppiminen.

”Tarvitaan paljon tietoa ja oman toiminnan jatkuvaa reflektointia. Kyse on paljon tietämättömyydestä ja syvään juurtuneiden toimintatapojen uudelleen tarkastelusta, oman toiminnan kehittämisestä.” (P3)

”Tiimi keskustelelee näistä tiimipalaverissa, toisinaan kaikki eivät sitoudu sovittuihin pedagogisiin menetelmiin, esim. pienryhmätoiminta.” (R23)

”Tiimin henkilöstö on ollut niin vaihtuvaa, eikä jatkostakaan tiedä, niin emme osaa sanoa miten sitoutuneita tiimissä ollaan ensi kaudella.” (R8)

Kehkeytyvän opetussuunnitelman pilottiin osallistuneiden ryhmien säännölliset tapaamiset koettiin hyvänä ja toimintaa rytmittävänä asiana. Näihin tapaamisiin toivottiin kaikille ryhmän jäsenille mahdollisuutta osallistua.

”Olisi myös hyvä, että koko ryhmä olisi päässyt pilotoititapaamisiin.” (P4)

Pilottikyselyssä oli väittämiä kehkeytyvän opetussuunnitelman käytöstä ja sen jatkosta varhaiskasvatusryhmässä (Taulukko 8). Pilottikyselyn toinen En osaa sanoa -vastaus tuli Kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttaminen jää pysyväksi ryhmässämme -väittämässä. Väittämässä 25 % oli samaa mieltä ja 50 % osittain samaa mieltä. Kaikki vastaajat olivat samaa mieltä siitä, että kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttö toi paljon hyviä elementtejä toimintaan verrattuna aiempaan. Vastaajista 25 % oli osittain samaa mieltä tiimin jäsenten kokemuksen pedagogisesta suunnittelusta muuttuneen kielteisemmäksi pilottijakson aikana, 75 % vastaajista olivat asiasta taas eri mieltä. Ei kuitenkaan nähty pedagogisen toiminnan laadun heikkenevän pilottijakson aikana verrattuna aiempaan, kun vastaajista 25 % oli osittain eri mieltä ja 75 % eri mieltä. Puolet kokivat lasten sitoutumisen toimintaan olevan aktiivisempaa pilottijakson aikana kuin ennen pilottia, kun taas 25 % oli eri mieltä ja 25 % osittain eri mieltä.

Taulukko 8. Kehkeytyvä opetussuunnitelma

Kehkeytyvä opetussuunnitelma	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	Keskiarvo
Kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttö toi paljon hyviä elementtejä toimintaan verrattuna aiempaan	100 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1
Lasten sitoutuminen toimintaan oli aktiivisempaa pilottijakson aikana kuin ennen pilottia	50 %	0 %	0 %	25 %	25 %	2,8
Tiimin jäsenten kokemus pedagogisesta suunnittelusta muuttui kielteisemmäksi pilottijakson aikana	0 %	25 %	0 %	0 %	75 %	4,3
Pedagogisen toiminnan laatu heikkeni pilottijakson aikana verrattuna aiempaan	0 %	0 %	0 %	25 %	75 %	4,8
Kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttaminen jää pysyväksi ryhmässämme	25 %	50 %	25 %	0 %	0 %	2

Tiimikyselyssä tiimin sitoutumisesta kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttamiseen oli 8 väittämää (taulukko 9). Eniten samaa mieltä tai osittain samaa mieltä (92 %) oltiin Dokumentointi tuo toimintaa näkyväksi omalle ryhmälle sekä vanhemmille -väittämässä, vain kaksi ryhmää oli vastannut olevansa osittain eri mieltä. Aikaisempien vastausten mukaan dokumentointiin ei ollut tarpeeksi aikaa ja se koettiin työlääksi, mutta väittämän 7 mukaan, dokumentointia osataan jakaa ryhmässä useammalle eikä se jää vain yhden ihmisen vastuulle. Väittämässä 7 Dokumentointi on yhden ihmisen harteilla 42 % oli eri mieltä ja 27 % osittain eri mieltä, 31 % oli samaa tai osittain samaa mieltä.

Tiimit ovat sitoutuneet kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttamiseen, sillä 46 % oli siitä samaa mieltä ja 31 osittain samaa mieltä, vain 8 %, eli yksi ryhmä, oli osittain eri mieltä. Kehkeytyvän opetussuunnitelman käytöstä jatkossa ei ollut varmuutta, sillä 35 % vastaajista vastasivat En osaa sanoa. Pysyväksi toimintatavaksi kehkeytyvä opetussuunnitelma jää 35 % ryhmistä ja osittain 23 % ryhmistä. Yksi ryhmä vastasi, että kehkeytyvä opetussuunnitelma ei jää pysyväksi ja yksi ryhmä oli osittain sitä mieltä.

Taulukko 9. Tiimin sitoutuminen

Tiimin sitoutuminen	Samaa mieltä	Osittain samaan mieltä	en osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	Keskiarvo
1. Tiimi kykenee tunnistamaan eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia	54 %	42 %	0 %	4 %	0 %	1,5
2. Tiimin kokemus pedagogisesta suunnittelusta on muuttunut kielteisemmäksi kehkeytyvän opetussuunnitelman aikana	0 %	12 %	19 %	27 %	42 %	4
3. Koko tiimi on sitoutunut kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttamiseen	46 %	31 %	15 %	8 %	0 %	1,8
4. Huoltajat osallistetaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin	8 %	50 %	0 %	15 %	27 %	3
5. Dokumentointia käytetään tiimissä hyödyksi toimintasuunnitelmia laadittaessa	15 %	35 %	19 %	23 %	8 %	2,7
6. Dokumentointi tuo toimintaa näkyväksi omalle ryhmälle sekä vanhemmille	81 %	11 %	0 %	8 %	0 %	1,3
7. Dokumentointi on yhden ihmisen harteilla	12 %	19 %	0 %	27 %	42 %	3,7
8. Kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttaminen jää pysyväksi ryhmässämme	34 %	23 %	35 %	4 %	4 %	2,2

Tiimikyselyssä arjen rikkonaisuus tuli esiin 15 avoimessa vastauksessa. Arjen rikkonaisuus linkittyi myös vahvasti ajankäyttöön ja oman tiimin toimintaan, mutta nousi silti esiin omana teemanaan. Päiväkodeissa arkea määrittää tietty rytmi, joka tulee ruokailuista ja päiväunista. Kaiken toiminnan järjestäminen näiden raamien puitteissa, koettiin haastavaksi. Esiopetuksessa ja vuorohoidossa nähtiin myös omat haasteensa arjen rytmittämiseksi. Esiopetuksen muiden sisältöjen koettiin rajoittavan lasten ideoiden välitöntä toteuttamista ja vuorohoidossa olevien lasten hoitoaikojen rikkonaisuus koettiin haasteelliseksi lapsen osallisuuden kannalta. Vaihtuvat työntekijät, sijaispula, sairauslomat ja opettajan lyhennetty työaika vaikuttavat kaikki arjen sujuvuuteen ja aiheuttaa omat haasteet toiminnan suunnitteluun.

”Meillä on tietyt raamit mitkä rajaavat päivää, esim. ruokailut, päiväunet yms. Välillä toki voi olla haastavaa saada kaikki toiminta mahtumaan raamien sisään.” (R22)

”Jatkuva kiire henkilökunnan sairastumisten vuoksi, ei jää aikaa täytellä erilaisia lomakkeita. Yksi opettaja isossa ryhmässä, joten ihan liikaa tekemistä.” (R14)

”Sijaispula heijastuu toimintaan negatiivisesti.” (R11)

Ryhmässä vierailevat ulkopuoliset toimijat aiheuttavat myös haasteita varhaiskasvatusryhmän toiminnan aikatauluttamiselle. Osa koki myös, että kehkeytyvä opetussuunnitelma jäi vähän irralliseksi muusta arjesta, koska muuta toteutettavaa oli niin paljon.

7.3 Kehkeytyvän opetussuunnitelman haasteet ja hyödyt ryhmien arjessa

Pilottikyselyn vastauksissa pedagoginen dokumentointi mainittiin 8 kertaa ja tiimikyselyssä 29 kertaa. Tiimikyselyssä pedagoginen dokumentointi oli myös omana kategorianaan. Vastauksissa toistui kolme asiaa, laitteiden ja ohjeiden puute sekä ajankäyttö. Varhaiskasvatusryhmiin toivottiin kirjallisia tulostettuja ohjeita pedagogisen dokumentoinnin ja Google Sites-sivuston käytöstä sekä lisää koulutusta sivuston käyttöön.

”Koulutusta dokumentointiin, varsinkin hoitajille. Hyviä tulostettuja ohjeita ryhmään.” (P4)

”Koulutuksia. Toimiva verkkoyhteys sekä puhelimen ja läppärin päivitys voisi välillä helpottaa dokumentointia.” (R7)

”Ensimmäisen dokumentoinnin tekemiseen olisi kiva saada kunnan malli tai apua joltain kokeneemmalta.” (R14)

Tietokoneiden vähäisyys tai niiden puute toi haasteita dokumentoinnille ja kirjaamiselle. Ryhmiin toivottiin lisää tietokoneita ja niiden tulisi olla toimivia ja helposti saatavilla.

”Dokumentointi edellyttää riittävän määrän toimivia välineitä.” (P3)

”Riittävät ja toimivat välineet, riittävästi koulutusta.” (R12)

”Laitteet tai niiden puute aiheutti myös haasteita.” (P2)

”Dokumentointi on usein haastavaa, nettiyhteydet talossamme ovat todella huonot. Vie usein paljon aikaa, kun joutuu selvittämään teknisiä ongelmia.” (R23)

”Lasten oma dokumentointi kärsii tablettipulasta.” (R9)

Yhdessä vastauksessa toivottiin, että jatkossa valittaisiin vain yksi sähköinen pedagogisen dokumentoinnin alusta. Myönteisiä kommentteja dokumentoinnista oli saanut Instagram. Osa oli kokenut Instagramin nopeaksi dokumentointivälineeksi arkeen ja se kulkee mukana ryhmän puhelimesta.

”Instagramiin dokumentointi on kätevää, eikä vie paljon aikaa.” (R21)

”Instagram onneksi suhteellisen nopea.” (R4)

”Ryhmä käyttänyt Instagramia paljon esiopetusvuoden aikana, jolloin toiminta on tullut näkyväksi myös huoltajille.” (R18)

”Paljon käytämme Instagramia ja päivitystä tehdään lähes päivittäin.” (R15)

Pilottikyselyssä Pilottijakson dokumentointi -väittämässä oli eniten hajontaa vastaajien välillä (Taulukko 10). Vastaajista 50 % oli samaa mieltä dokumentoinnin jäävän vain yhden ihmisen harteille, kun taas 50 % oli osittain eri mieltä. Samanlainen hajonta oli Dokumentointi oli helppoa ja sujui hyvin -väittämässä. Samaa tai osittain samaa mieltä oltiin siitä, että dokumentointi oli työlästä ja aikaa vievää mutta myös siitä, että dokumentointi toi toimintaa näkyväksi omalle ryhmälle sekä vanhemmille. Vastaajista 75 % oli samaa mieltä dokumentoinnin olevan teknisesti haastavaa, kun taas 25 % oli tästä osittain eri mieltä. Dokumentointia käytettiin hyödyksi toimintasuunnitelmia laadittaessa -väittämässä 25 % oli osittain eri mieltä, kun taas 75 % oli samaa tai osittain samaa mieltä.

Taulukko 10. Pilottijakson dokumentointi

Pilottijakson dokumentointi	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	Keskiarvo
Dokumentointi oli työlästä ja aikaa vievää	50 %	50 %	0 %	0 %	0 %	1,5
Dokumentointi jäi yhden ihmisen harteille	50 %	0 %	0 %	50 %	0 %	2,5
Dokumentointi oli teknisesti haastavaa	0 %	75 %	0 %	25 %	0 %	2,5
Dokumentointi oli helppoa ja sujui hyvin	50 %	0 %	0 %	50 %	0 %	2,5
Dokumentointia käytettiin hyödyksi toimintasuunnitelmia laadittaessa	50 %	25 %	0 %	25 %	0 %	2
Dokumentointi toi toimintaa näkyväksi omalle ryhmälle sekä vanhemmille	75 %	25 %	0 %	0 %	0 %	1,3

Tiimikyselyssä oli dokumentoinnista 5 väittämää (taulukko 11). Dokumentoinnissa nousi selkeästi esiin tietokoneiden ja tablettien vähäisyys. Vastajista 54 % oli samaa mieltä, että ryhmään tarvitaan lisää tietokoneita ja tabletteja sujuvan dokumentoinnin mahdollistamiseksi ja 19 % oli tästä eri mieltä. Kehkeytyvän opetus suunnitelman pedagoginen dokumentointi on helppoa ja sujuu hyvin -väittämässä vain yksi ryhmä oli samaa mieltä. Osittain samaa mieltä oli jo 54 %. Yhteenlaskettuna 62 % oli sitä mieltä, että dokumentointi sujuu hyvin ja 65 % oli samaa tai osittain samaa mieltä siitä, että he olivat saaneet dokumentointiin riittävät ohjeet ja osasivat toimia niiden mukaan.

Taulukko 11. Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	Keskiarvo
1. Kehkeytyvän opetussuunnitelman pedagoginen dokumentointi on teknisesti haastavaa	12 %	38 %	4 %	15 %	31 %	3,2
2. Kehkeytyvän opetussuunnitelman pedagoginen dokumentointi on helppoa ja sujuu hyvin	8 %	54 %	8 %	19 %	11 %	2,7
3. Ryhmään tarvitaan lisää tietokoneita tai tabletteja sujuvan dokumentoinnin mahdollistamiseksi	54 %	11 %	4 %	12 %	19 %	2,3
4. Ryhmässämme on tarvittavat laitteet toimivaan dokumentointiin	23 %	27 %	0 %	27 %	23 %	3
5. Tiimi on saanut ohjeet dokumentointiin ja osaa toimia niiden avulla	27 %	38 %	8 %	15 %	12 %	2,5

Ajankäyttö

Ajankäyttö mainittiin pilottikyselyssä seitsemän kertaa eri yhteyksissä. Tiimikyselyn vastauksissa mainittiin usein ajankäyttö. Ajankäyttöön liittyviä kommentteja tuli kaiken kaikkiaan 32 kappaletta. Näistä neljä olivat myönteisiä ja liittyivät lasten kanssa järjestettävän toiminnan keston. Kommenteista 28:ssa ajankäyttö nähtiin haasteena. Haasteita olivat ajan riittämättömyys, toiminnan aikataulutus, pedagogisen dokumentoinnin -sivuston opetteluun kuluva aika sekä pedagogiseen dokumentointiin ei ollut varattu tarpeeksi aikaa.

”Enemmän aikaa sen (dokumentoinnin) tekemiseen/kirjaamiseen.” (P4)

Suurimpana haasteena kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttamiselle nähtiin ajan puute ja erityisesti ajan puute korostui kehkeytyvän opetussuunnitelman dokumentoinnissa. Koettiin arjessa olevan niin paljon muitakin aikaa vievää, että pedagogista dokumentointia oli haastava yrittää mahduttaa mukaan.

”On niin paljon muitakin opetussuunnitelmiin liittyvää mitä pitää toteuttaa niin kehkeytyvälle ops on vaikeaa löytää/tehdä aikaa.” (R25)

”Erilaisia työhön liittyviä tehtäviä ym. on aina yleensä liian paljon annettuun aikaan nähden.”(R11)

Halua kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttamiseen ja dokumentointiin vastaajilla kyllä oli, mutta ryhmien ajankäyttö ei aina antanut siihen mahdollisuutta. Uuden toimintamallin opettelu ja arkeen mukaan saaminen vaativat aina aikaa ja kärsivällisyyttä ennen kuin se saadaan toimimaan.

”Tuntuu että aika on aina rajallinen. Paljon haluaisi dokumentoida mutta...”(R2)

”Dokumentointiin annettu aika ei kyllä riitä. Enemmän haluaisi tehdä.”(R9)

”Aikaa olisi, jos dokumentointi sujuisi ongelmitta, mutta viime aikoina esim. Instagramin päivittäminen on ollut hidasta eikä tekemiään päivityksiä ole saanut aina julkaistua, niin se on aikaa vievää ja turhauttavaa.” (R26)

”Pitää saada se omaan toimintaan mukaan osaksi toimintamallia, mutta ajan puute tulee niin pahasti vastaan tilanteessa kuin tilanteessa.”(R25)

Myönteisenä nähtiin lapsiin ja heidän leikkiinsä käytettävä aika sekä lapsille osattiin antaa aikaa. Pilottikyselyn kahdessa vastauksessa ajankäyttöä katsottiin laajemmin ja lapsilähtöisesti. Vastauksissa kerrottiin toiminnan olevan pitkäkestoista, eikä sille ollut katsottu loppumiskohtaa. Tällaiselle työskentelylle tulisi saada rauhoitettua aikaa, jotta lapsilla olisi aikaa ihmetellä, kysellä ja innostua.

”Toiminta oli aidosti pitkäkestoista, sille ei ollut katsottu loppumiskohtaa tai rajattu aiheiden mukaan.” (P1)

”Lapsille annetaan aikaa pitkäkestoiselle tutkivalle toiminnalle.” (R7)

”Aikaa on hyvä olla niin paljon, kun lapsilla intoa, kiinnostusta riittää ja "projekti etenee".” (R2)

Tiimikyselyssä ajankäyttö oli omana kategorianaan, jossa oli viisi eri väittämää (taulukko 12). Toiseksi eniten koko kyselyssä oltiin eri mieltä väittämässä 4. Dokumentointiin oli varattu riittävästi aikaa. Vastaajista 23 % oli eri mieltä ja 50 % osittain eri mieltä, kun taas samaa mieltä oli 12 % ja osittain samaa mieltä 15 %. Ajankäytön haasteiden lisäksi dokumentointi koettiin työlääksi ja aikaa vieväksi. Vastaajista 77 % oli samaa tai osittain samaa mieltä dokumentoinnin olevan työlästä ja aikaa vievää, vain 4 % oli eri mieltä ja 19 % oli osittain eri mieltä. Toiminnan aikatauluttamisen näki haasteelliseksi noin 60 % vastaajista. Lasten osallisuus näkyi Lapset osallistuivat yhdessä henkilöstön kanssa toiminnan suunnitteluun -väittämässä, jossa 81 %

vastaajista oli samaa tai osittain samaa mieltä. Eniten hajontaa tuli Toiminta on pitkäkestoista ja ilman loppumiskohtaa -väittämässä. Samassa väittämässä myös En osaa sanoa-vastausten määrä oli tämän kategorian suurin.

Taulukko 12. Ajankäyttö

Ajankäyttö	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä	Keskiarvo
1. Lapset osallistuvat yhdessä henkilöstön kanssa toiminnan suunnitteluun	8 %	73 %	0 %	11 %	8 %	2,4
2. Toiminta on pitkäkestoista ja ilman loppumiskohtaa	19 %	42 %	8 %	19 %	12 %	2,6
3. Toiminnan aikatauluttaminen on haastavaa	8 %	54 %	4 %	11 %	23 %	2,9
4. Dokumentointiin on varattu riittävästi aikaa	12 %	15 %	0 %	50 %	23 %	3,6
5. Dokumentointi on työlästä ja aikaa vievää	35 %	42 %	0 %	19 %	4 %	2,2

Monessa ajankäyttöön liittyvässä vastauksessa yhteisenä tekijänä oli uusi asia eli kehkeytyvä opetussuunnitelma. Arkeen pitää mahduttaa jotain uutta, jota ei aikaisemmin ole ollut. Tämä vaatii aikaa ja jos aikaisemmin päivät ovat olleet jo täynnä, ei uuden sovittaminen välttämättä olekaan niin helppoa.

Osaaminen

Tiimikyselyn vastauksissa osaaminen tuli esiin yhdeksän kertaa. Suurin osa liittyi dokumentoinnin vaikeuteen ja lisäkoulutuksen tarpeeseen. Dokumentoinnin haasteena nähtiin myös dokumentointi välineiden puute ja niiden käytön osaamattomuus.

”Ensimmäisen dokumentoinnin tekemiseen olisi kiva saada kunnan malli tai apua joltain kokeneemmalta.” (R14)

”Riittävät ja toimivat välineet, riittävästi koulutusta.” (R12)

”Koulutuksia. Toimiva verkkoyhteys sekä puhelimen ja läppärin päivitys voisi välillä helpottaa dokumentointia.” (R7)

Kehkeytyvä opetussuunnitelma ei ollut kaikille yhtä tuttua ja vaatii vielä enemmän tutustumista työtapana. Kehkeytyvä opetussuunnitelma nähdään myös hyvänä, mutta vielä hieman vieraana työtapana.

”Aihe on osalle tuttua toiselle vielä hieman vierasta, joten tämä vaatii vielä yhteisten toimintatapojen kehittämistä ja keskustelua.” (R5)

”Tuntuu hankalalta aiheelta kaiken kaikkiaan.” (R25)

”Kehkeytyvässä opetussuunnitelmassa on paljon hyvää. Vielä se on hieman vieras toimintatapa ainakin omassa yksikössä.” (R5)

8 Pohdinta

Tässä kappaleessa tarkastelemme kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttöä ja lapsilähtöisyyden toteutumista Raision varhaiskasvatuksen ryhmissä tutkimustulosten perusteella. Poimimme pohdintaan tutkimuksen tulosten keskeisimmät hyödyt ja haasteet kehkeytyvän opetussuunnitelman käytössä. Pohdimme tuloksia teoriaan pohjaten sekä mahdollisia kehittämiskohteita Raision varhaiskasvatuksen ja Raision varhaiskasvatuksen kehittämistyöryhmän hyödynnettäväksi.

8.1 Lapsilähtöisyys ryhmien arjessa

Tutkimuksen tulosten perusteella lapsilähtöistä pedagogiikkaa toteutetaan monipuolisesti Raision päiväkotiryhmissä. Lapsilähtöisyys ja lasten osallisuus tulevat pedagogisen dokumentoinnin sivustoilta sekä pilotti- ja tiimikyselyn avoimista vastauksista esille, sillä lasten tarpeita, toiveita ja mielipiteitä on hyvin huomioitu. Lasten leikkejä on havainnointi ja heitä on kuunneltu sekä kannustettu ilmaisemaan itseään. Henkilöstö on tehnyt yhteistyötä lasten kanssa sekä käynyt läpi asioita heidän kanssaan koko prosessin ajan. Lapsia on innostettu ja rohkaistu monella tapaa. Lapsilähtöisessä pedagogiikassa lapsi on vaikuttamassa opetustapahtuman kulkuun aloitteilla ja hänen omien mielenkiinnon kohteiden mukaan. Lapset kokevat onnistumisia ja epäonnistumisia, jolloin positiivinen suhtautuminen ja kyvykkyys tukevat lapsen toimijuutta ja onnistumisen kokemista. (Kinos ym. 2021, 30–35; Fisher 2008, 2–15.)

Lasten tulee saada osallistua mahdollisimman laajalla tavalla itse päivän aikana tapahtuviin toimintoihin ja toimintaympäristöihin varhaiskasvatuksessa. Osallisuus koskee ideoimista, suunnittelua, asioista päättämistä ja siihen prosessiin osallistumista, toimintaa ja arviointia. Lapset osallistuvat useammin arviointiin kuin suunnitteluun ja toiminnan toteutukseen. Osallistuminen vaatii luottamussuhdetta aikuisen ja lapsen välillä, jotta lapset uskaltavat ilmaista itseään. Aikuisilta tarvitaan joustoa omien suunnitelmien ja toteutusten suhteen, jotta lapset saavat äänensä kuuluviin. (Heikka, Hujala, Turja & Fonsén 2017, 56–63.) Pilotettiin osallistuneiden pedagogisen dokumentoinnin sivustoista, jotka ovat osa tutkimusaineistoa, havaitsemme monitahoisesti, miten lapsilähtöisyys ryhmissä toteutuu.

Pilottikyselyn tuloksista käy ilmi vastaajien yhdenmukaisuus siitä, että aikuisten ja lasten välinen kommunikointi ryhmissä on vastavuoroista. Kaikki vastaajat ovat yhtä mieltä siitä, että lapset kohdataan arvostavasti, heidän ajatuksiaan kuunnellaan ja heitä kannustetaan oma-aloitteisuuteen. Kaikki pilottikyselyyn vastanneista ovat ainakin osittain samaa mieltä siitä, että lapsilla on mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin sekä heidän aloitteisiinsa vastataan. Kun aikuiset ovat kiinnostuneita lapsen toimista ja antavat heille aikaa oppia, tukevat he lasta hänen kasvussaan ja kehityksessä (Fisher 2008, 11–12).

Pilottikyselyyn vastanneista yli puolet tuovat esille, että toiminta lähti liikkeelle lasten mielenkiinnon kohteista ja lapset ovat innolla mukana toiminnassa kehkeytyvän opetussuunnitelman prosessin edetessä. Lapsia osallistetaan yhteisön ja ympäristön toimintoihin monella eri tavalla, joten aikuisella tulee olla erityistä herkkyyttä tunnistaa lasten aloitteet ja huomioida lapsen kuulluksi tuleminen. Tärkeintä kehkeytyvän opetussuunnitelman mukaan on rakentaa yhteistyötä, joissa lapsi ja aikuinen ovat vuorovaikutuksessa rinnakkain ja vastavuoroisissa rooleissa. (Turja 2017, 50–55.) Yhden pilottikyselyyn vastanneen ryhmän toiminta lähti aikuisen aloitteesta. Saman ryhmän pedagogisen dokumentoinnin sivustolta korostui, ettei toiminta saanut niin suurta suosiota lasten parissa, kuin mitä muiden pilottiin osallistuneiden ryhmien havainnoista ja lasten innokkuudesta havaitsimme. Tästä voimme päätellä, että jos aihe ei alun perin ole lapsia kiinnostava, eikä toteudu lasten omista intresseistä lähtien, ei se välttämättä motivoi tutkimaan aihetta lisää tai jatkamaan sen parissa toimimista.

Tiimikyselyn tulosten pohjalta lasten osallisuus nähdään positiivisena asiana. Kaikki vastaajat ovat samaa tai osittain samaa mieltä siitä, että opetuksessa huomioidaan lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot sekä kehittyvät taidot ja yksilölliset tuen tarpeet. Lasten aloitteisiin vastataan ja henkilöstö rohkaisee heitä kysymään ja ihmettelemään. Tiimikyselyn vastauksissa on hajontaa huoltajan osallistamiseen liittyvässä kysymyksessä. Osa tiimeistä kokee, että huoltajia on otettu mukaan ja osa tiimeistä on eri mieltä. On olennaista, että huoltajat otetaan mukaan niin toiminnan suunnitteluun, kuin toteutukseen ja arviointiin, myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) ohjataan näin.

Tuloksista korostui päiväkotiryhmä R25. He ovat samaa mieltä siitä, että koko tiimi on sitoutunut kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttamiseen. Kuitenkin väittämiin lapsilähtöisyyden toteutumisesta arjessa, he ovat moneen vastanneet olevansa eri mieltä tai osittain eri mieltä. Osittain eri mieltä he ovat esimerkiksi siitä, että lapset osallistuvat yhdessä henkilöstön kanssa toiminnan suunnitteluun ja oppimisympäristöjä rakennettiin yhdessä lasten

kanssa. Vastaukset olivat ristiriidassa keskenään, koska kehkeytyvän opetussuunnitelman toteutus vaatii lapsilähtöisyyden toteutumista arjessa ja osan heidän vastausten mukaan, heillä lapsilähtöisyys ei toteudu. Päiväkotiryhmä on myös vastannut olevansa osittain eri mieltä siitä, että kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttaminen jäisi pysyväksi ryhmässä. Olisi mielenkiintoista tietää, miksi kehkeytyvä opetussuunnitelma ei jäisi pysyväksi ryhmässä, vaikka koko tiimi on kuitenkin sitoutunut sen toteuttamiseen?

8.2 Kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttö päiväkodin arjessa

Neljän ryhmän pedagogisen dokumentoinnin sivustojen mukaan lapsia on havainnoitu eri vaiheissa ja heidän mielenkiinnonkohteitaan on otettu huomioon kehkeytyvän opetussuunnitelmamallin edellytysten mukaan vuorovaikutteisesti. Kyselyjen tuloksista saamme selville, että osassa ryhmistä kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttö on toisia ryhmiä edellä. Pilottiin osallistuneet ryhmät ovat saaneet jo aikaa etsiä toimivia käytäntöjä vuoden pidempään ja pilottikyselyn kaikki vastaajat kokevat, että kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttö tuo hyviä elementtejä toimintaan verrattuna aikaisempaan. Tiimikyselyn vastausten perusteella huomasi, että toisissa ryhmissä kehkeytyvää opetussuunnitelmaa toteutetaan jo osana arkea ja se on saatu hyvin toimimaan. Vertaistuki kehkeytyvän opetussuunnitelman käytössä voisi olla toimiva ratkaisu niille ryhmille, joilla on haasteita sen käyttöönotossa ja käytössä. Ryhmät voivat jakaa toisilleen hyviä käytäntöjä ja kertoa, miten heillä tämä on saatu toimimaan. Moni on varmaan miettinyt samoja asioita, koska päivärytmit päiväkodeissa usein toteutetaan saman kaavan mukaan. On tärkeää saada hyvät käytännöt kiertämään kaikkiin päiväkoteihin.

Molemmissa kyselyissä kysytään viimeisenä, miten ryhmät aikovat tulevaisuudessa käyttää kehkeytyvää opetussuunnitelmaa. Pilottiin osallistuneiden sitoutuminen jatkossa kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttöön on hieman parempaa kuin tiimikyselyn (ks. taulukko 8 ja 9). Tiimikyselyssä vajaa 8 % oli kehkeytyvän opetussuunnitelman jatkokäytöstä eri tai osittain eri mieltä. Tulos oli hieman yllättävä, koska kehkeytyvä opetussuunnitelma nähdään Raision varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa velvoittavana toimintatapana. Raision varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin on kirjattu, että kasvatusta ja opetusta tulee suunnitella kehkeytyvän opetussuunnitelman mukaisesti. (Raision kaupunki 2022, 49.) Jokaisen ryhmän tulee siis sitoutua kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttöön ja tarvittaessa

pyytää siihen tukea ja opastusta. Avoimissa kysymyksissä kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttöä kommentointiin seuraavasti: ”Työtapana pysyvä ja velvoittavakin. (R3)”

Tiimikyselyssä kymmenesosa ja pilottikyselyssä neljännes koki, että tiimin kokemus pedagogisesta suunnittelusta oli muuttunut kielteisemmäksi kehkeytyvän opetussuunnitelman myötä. Määrä on verrattain pieni, mutta mikäli kehkeytyvän opetussuunnitelman periaatteet ja toimintatavat eivät ole tuttuja, voi tietämättömyys hankaloittaa suunnittelua ja aiheuttaa haasteita kehkeytyvän opetussuunnitelman hyödyntämiseen. Avoimet vastaukset eivät suoraan tukeneet kielteistä asennetta suunnitteluun, mutta avoimista vastauksista tuli esiin ajan- ja välineiden puute, joka voi heijastaa negatiivisesti kehkeytyvän opetussuunnitelman käytön kokemiseen.

Lasten ikä kehkeytyvän opetussuunnitelman käytössä

Kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttö on edelleen uusi toimintapa ja sen käyttöönotto vaatii aikaa niin aikuisilta, kuin lapsilta. Esiopetusryhmän avoimissa vastauksissa kerrotaan, että moni lapsista on tottunut kovin aikuislähtöiseen työskentelytapaan ja odotti sitä. Esiopetuksessa oleva lapsi on voinut olla varhaiskasvatuksessa jo monta vuotta ja jos vasta esiopetuksessa aletaan käyttää kehkeytyvää työtapaa, voi se lapsellekin olla haastavaa oppia kokonaan uusi työtapaa. Lapset oppivat toisilta lapsilta, saavat kokemuksia ympäriltään ja oppivat toisilta ihmisiltä. Heidän elämänsä tulee tietoiseksi sekä laajentuu havainnoimalla, matkimalla, tutkimalla ja kokeilemalla. (Fisher 2008, 2–8.) On erityisen tärkeää, että jo pienten alle 3-vuotiaiden ryhmissä pyritään toteuttamaan kehkeytyvää opetussuunnitelmaa. Vauvat ja lapset eivät ole heti kokeneita oppineita, mutta heidän kompetenssiaan ei tulisi aliarvioida (Fisher 2008, 7–15). Kun lapset tottuvat pienestä pitäen kehkeytyvään opetussuunnitelmamalliin, toteuttavat he sitä jo itsessään.

Kolmessa tiimikyselyn avoimessa vastauksessa lasten ikä nousi esteeksi kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttamiseksi. Vastauksista kävi ilmi, että lapset ovat vielä niin pieniä, että he eivät osaa tuoda esiin kiinnostuksen kohteitaan. Ikä, kieli ja kehitysvaiheet voivat olla vaikuttamassa lapsen osallisuuden toteutumiseen. Pienet lapset ovat usein mukana aluksi muiden järjestämässä toiminnassa, joka etenee ideointiin ja itse ohjaamiin toimintoihin kasvaessaan ja kehittyessään. (Fisher 2008, 16–18; Turja 2017, 49–50.) Pedagogisen dokumentoinnin sivustoilla ja kyselyiden tuloksissa kerrottiin, miten kasvattajat havainnoivat

lapsia sekä kyselivät vanhemmilta lapsen mielenkiinnon kohteita. Moni on ottanut kuvat avuksi, joiden avulla lapsi, jolla ei vielä ole sanoja, pääsee osalliseksi leikin valintaan, arviointiin ja äänestämiseen. Kieli helpottaa lapsen ja aikuisen välistä kommunikaatiota. Ilmeet, eleet ja kuvat tukevat kommunikointia ja yhteinen kieli auttaa keskusteluissa. Tuloksista kävi ilmi, että iältään pienemmät lapset eivät ole niin usein suunnittelussa ja toiminnan toteutuksessa mukana kuin puolestaan esikouluikäiset tai esikouluikää lähestyvät lapset. Kieli kehittyy noin 3-vuoden iässä laajasti, jolloin keskustelut alkavat sujua. (Fisher 2008, 16; Turja 2017, 49–50.)

Pilottikyselyyn vastanneissa varhaiskasvatusryhmissä on eri ikäisiä lapsia, mutta vastaukset avoimiin kysymyksiin ovat jokaisella ryhmällä saman suuntaisia, eikä eroa esiopetusryhmän ja alle 3-vuotiaiden ryhmän välillä juurikaan huomannut vastausten perusteella. Tiimikyselyn vastauksissa vertailimme ryhmien ikärakennetta lapsilähtöisyyden väittämiin. Vertailun tuloksena huomasimme, että esiopetusryhmissä toiminta on lapsilähtöisempää kuin muissa ryhmissä. Alle 3-vuotiaiden ja 4–5-vuotiaiden ryhmien välillä ei huomannut merkittävää eroa lapsilähtöisyydessä, vaikka avoimien vastausten perusteella niin olisi voinut päätellä. Ero pilottikyselyn ja tiimikyselyn välillä voi selittyä kyselyiden vastaajien lukumäärällä. Pilottikyselyn otanta on kuitenkin melko pieni verrattuna tiimikyselyyn, joten ikärakenteen erot eivät välttämättä pääse erottumaan.

Varhaiskasvatusryhmien pedagoginen dokumentointi

Kehkeytyvän opetussuunnitelman käytön haasteina nähdään pedagoginen dokumentointi, koulutus ja osaaminen sekä ajankäyttö. Hyötyinä nähtiin arjen toiminnan näkyväksi tekeminen pedagogisen dokumentoinnin avulla. Aiemmin jo totesimme, että koko Raision varhaiskasvatuksen henkilöstö on käynyt koulutuksen liittyen kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttöön ja tukimateriaali on jaettu kaikkiin ryhmiin. Hieman yli puolet tiimikyselyn vastaajista ovatkin sitä mieltä, että tiimi on saanut ohjeet dokumentointiin ja osaa toimia niiden avulla. Vajaa kymmenes ei osannut sanoa ja loput olivat eri tai osittain eri mieltä. Kaikki eivät välttämättä päässeet koulutukseen, on ollut silloin sairaana tai uusia työntekijöitä on tullut koulutuksen jälkeen. Tukimateriaali on kuitenkin kattava ja se on jaettu jokaiseen ryhmään. Siitä saa tukea dokumentointiin, jos tuntuu että on epävarma omasta osaamisestaan. Toinen koulutus voisi myös olla mahdollinen niille, jotka tuntevat sitä tarvitsevan. Koulutuksen myötä oma työ ryhmässä helpottuisi ja saisi tukea kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttöön. Kehkeytyvän opetussuunnitelman pilottiin osallistuneiden

neljän ryhmän dokumentoinnin sivustoilta nähdään, että he ovat tehneet dokumentointia laajasti ja perinpohjaisesti. Aina ei kuitenkaan välttämättä näin ole, sillä ryhmillä on vapaus tehdä sitä omien valintojensa ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2022) mukaisesti.

Vastaajista suurin osa on sitä mieltä, että olivat saaneet dokumentointiin ohjeet ja osasi toimia niiden mukaan, kuitenkin yli puolet tiimikyselyyn vastanneista ja kaikki pilottikyselyyn vastanneista olivat samaa tai osittain samaa mieltä siitä, että dokumentointi oli työlästä ja aikaa vievää. Monessa avoimessa vastauksessa tulee esiin, että aikaa dokumentoinnille tarvittaisiin enemmän. Halua tehdä ja dokumentoida on, mutta ajanpuute on monessa ryhmässä esteenä. Tiimikyselyyn vastanneista liki kaikki ovat eri tai osittain eri mieltä siitä, että dokumentointiin on varattu riittävästi aikaa. Dokumentointi koetaan myös teknisistä syistä haasteelliseksi ja aikaa vieväksi. Hieman yli puolet tiimikyselyyn vastanneista on samaa tai osittain samaa mieltä, että ryhmään tarvittaisiin lisää laitteita sujuvan dokumentoinnin mahdollistamiseksi. Puolet vastaajista taas on samaa tai osittain samaa mieltä, että ryhmässämme on tarvittavat laitteet toimivaan dokumentointiin. Pilottikyselyssä ei ollut ihan vastaavaa väittämää, mutta liki kaikki pilottikyselyyn vastanneista ovat osittain samaa mieltä, että dokumentointi on teknisesti haastavaa.

Kyselyn tulosten pohjalta suurin syy vähäiseen dokumentaatioon tai sen kokemiseen haasteellisena on ajanpuute ja toisena syynä teknisten laitteiden puute. Dokumentointi kyselyn perusteella nähdään kovin aikuislähtöisenä toimintana. Dokumentointia voivat tehdä myös lapset ja dokumentoinnissa voi hyödyntää lasten omaa toimintaa. Dokumentointia ovat lasten piirroukset, heidän ottamat kuvat ja mahdolliset videonpätkät. Näiden avulla tehdään näkyväksi lasten toimintaa ja heidän osallisuuttansa lapsille itselleen, kasvattajille ja perheille. (Turja & Vuorisalo 2018, 50.)

Dokumentoinnissa nähtiin omat haasteensa, mutta kun pedagogista dokumentointi tehtiin, se nähtiin vain positiivisena asiana. Raision varhaiskasvatuksen kehittämistyöryhmän laatimassa kehkeytyvän opetussuunnitelman tukimateriaalissa pedagogisen dokumentoinnin tavoitteeksi oli asetettu demokratian lisääminen ja lasten ja vanhempien osallisuuden tukeminen. Dokumentaation hyödyntäminen pedagogisessa suunnittelussa ja arvioinnissa, varhaiskasvattajan oma kehittyminen sekä yhteisten merkitysten muodostaminen. (Varke 2019, 5.)

Pilottikyselyyn vastanneista kaikki ja tiimikyselyyn vastanneista puolestaan lähes kaikki ovat sitä mieltä, että dokumentointi tuo toimintaa näkyväksi omalle ryhmälle sekä vanhemmille.

Dokumentoinnin hyödyntäminen pedagogisissa suunnitelmissa ei ole ihan niin hyvää. Tiimikyselyyn vastanneista puolet ja pilottikyselyssä yli puolet vastaajista ovat samaa mieltä siitä, että dokumentointi käytetään tiimissä hyödyksi toimintasuunnitelmia laadittaessa. Pilottiin osallistuneet ryhmät hyödyntävät enemmän dokumentointia toimintasuunnitelmien laadinnassa. Raision varhaiskasvatuksen perusteissa dokumentointi määritellään havainnoinnin ja lasten kuulemisen lisäksi kehkeytyvän ryhmävarhaiskasvatussuunnitelman pohjaksi (Varke 2019, 3). Dokumentoinnin hyödyntäminen tavoitteiden arvioinnissa sekä toiminnan näkyväksi tekemisessä lähtee kasvattajien ja kasvattajayhteisön ajattelu- ja toimintatavoista. Muutos lapsilähtöiseen toimintaan näkyy kasvattajayhteisön pedagogisessa toimintatavassa ja valinnoissa. Mitä on tärkeää suunnitella ja mihin taas jätetään tilaa lasten aloitteille, oivalluksille ja ideoille ja miten pedagogiset tavoitteet liitetään tähän. (Turja & Vuorisalo 2018, 55.) Vaikka haasteita koetaan, havaitaan neljän pilottiin osallistuneen ryhmän pedagogisen dokumentoinnin Google Sites-sivustoilta, että kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttö on onnistunutta.

Ajankäytön haasteet

Ajankäyttö tuli esiin muissakin yhteyksissä kuin vain dokumentaatiossa. Ajankäyttö nähtiin pitkälti ajan puutteena päiväkodin arjessa. Tiimikyselyn avoimista vastauksista 32 vastausta liittyi ajankäyttöön. Niistä 4 oli myönteistä ja 28 vastauksessa ajankäyttö nähtiin haasteena. Pilottikyselyn avoimista vastauksista 6 käsitteli ajankäyttöä haasteena ja yksi oli myönteinen. Ajanpuute johtui pääasiassa siitä, että tekemistä on niin paljon, että sitä saanut mahdutettua työpäivään. Opetusalalla on monia työntekijää kuormittavia asioita, jotka usein liittyvät muutoksiin, kuten digitalisaatio ja uudet työ ohjeet. Kuormittavia tekijöitä näiden lisäksi ovat suuri työ määrä, töiden epätasainen jakautuminen, tuen puute työyhteisössä, melu ja työrauhan puute sekä yhteistyöhön muiden toimijoiden ja verkostojen kanssa. (OAJ 2023.)

Kyselyn tulosten mukaan pienet tilat vaikuttivat myös ajankäyttöön. Kun opettajalla olisi uniaikaan ollut aikaa, hänellä ei ollut rauhallista tilaa, minne mennä. Henkilöstömäärä mainittiin haasteena ajan löytymiselle. Ryhmän ainoana opettajana, tekemistä ja kirjaamista on niin paljon, ettei kaikkea saanut tehtyä tai ainakaan niin hyvin kuin olisi halunnut. Varhaiskasvatuksen lastenhoitajilla taas ei ollut aikaa kirjaamiseen tai dokumentoimiseen, niin paljon vastuuta tästä siirtyi opettajalle. Ajankäyttöön liittyvät oleellisesti aina myös resurssit. Ne voivat olla muun muassa aineellisia, fyysisiä tai psyykkisiä voimavaratekijöitä, jotka

vaikuttavat hyvinvointiin ja jaksamiseen esimerkiksi vaativassa työssä. (Wenström 2022, 151–152.) Henkilöstömäärä ja tilat ovat resursseja, jotka korostuvat tässä tutkimuksessa haasteina.

Varhaiskasvatussuunnitelman muut vaatimukset veivät paljon aikaa, niin oli haaste saada uusi opetussuunnitelma mahtumaan arkeen. Työturvallisuuslaki (738/2002) velvoittaa esihenkilöä käymään säännöllisesti jokaisen alaisensa kanssa kehityskeskustelun, jossa tavoitteena on arvioida toiminnan sujumista ja suunnitella tulevaa toimintaa (Sosiaali ja terveysministeriö 2022). Tiimikyselyn vastauksissa toivottiin lisää aikaa lasten ihmettelylle, kyselemiselle ja innokkuudelle. Tämä kuulostaa hienolta, koska nämä ovat suoraan kehkeytyvän opetussuunnitelman menetelmiä. Vastaus todistaa, että pääperiaatteet on sisäistetty ja niiden toteutuksen eteen tehdään töitä. Myönteisenä ajankäyttö nähtiin lasten toiminnassa. Lasten toiminnalle ei ollut määritelty loppumiskohtaa, eikä sitä ollut rajattu eri aiheiden mukaan. Nähtiin, että toiminta on aidosti pitkäkestoista ja lasten itsensä määrittelemää.

Yhteenveto

Tutkimuksen kaikkien aineistojen ja tulosten kautta saadaan selville, että ryhmissä hyödynnetään lapsilähtöisen pedagogiikan elementtejä ja lasten osallisuutta vahvistavia menetelmiä. Ympäristö muokkaa ja opettaa lasta sekä auttaa muodostamaan oppimisprosesseja. Ihmisten ympäröimänä lapset oppivat monia taitoja ja on tärkeää, että lapsi voi itse oppia kokeilemalla ja olemalla itse aktiivisia. Lapset oppivat toimimaan, kun läheiset ympärillä vastaavat heidän aloitteisiinsa. (Fisher 2008, 2–15.) Pilottikyselyn tuloksien mukaan kaikki ryhmät ovat samaa tai osittain samaa mieltä siitä, että lapset osallistuivat yhdessä henkilöstön kanssa työtapojen valintaan. Tiimikyselyn tulosten perusteella puolestaan vajaa puolet olivat osittain samaa mieltä siitä, että lapset eivät osallistuneet työtapojen valintaan. Olisi mielenkiintoista saada lisää tutkimusta aiheesta ja selvittää syitä tulosten hajonnalle.

Tutkimuksen tulosten pohjalta voidaan todeta, että kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttö lisää lapsilähtöisyyttä päiväkotiryhmissä. Ryhmissä, joissa oltiin samaa mieltä siitä, että kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttaminen jää pysyväksi ryhmässä, oli myös verrattain enemmän samaa mieltä vastauksia lapsilähtöisyyden toteuttamisen väittämässä. Päiväkotiryhmä voi tosin toimia hyvinkin lapsilähtöisesti ja silti he eivät välttämättä toteuta kehkeytyvää opetussuunnitelmaa. Tässä tutkimuksessa kuitenkin jokainen Raision varhaiskasvatuksen ryhmä on Raision varhaiskasvatuksen perusteiden (2022) mukaan

velvollinen toimimaan ja suunnittelemaan toimintaa kehkeytyvän opetussuunnitelman periaatteiden mukaisesti ja näin voimme olettaa kehkeytyvällä opetussuunnitelmalla olevan lapsilähtöisyyttä lisäävä vaikutus.

Jatkotutkimuksen voisi toteuttaa muutaman vuoden kuluttua uudestaan. Silloin kehkeytyvä opetussuunnitelma olisi ollut kaikkien Raision varhaiskasvatusryhmien käytössä kauemmin kuin vuoden. Olisi mielenkiintoista nähdä, olisivatko kaikki ryhmät sitoutuneita kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttöön ja miten se olisi muuttanut pedagogista ajattelua Raision varhaiskasvatuksen ryhmissä. Olisi myös hienoa päästä näkemään, saisimmeko vahvistusta oletukselle lapsilähtöisyyden lisääntymisestä kehkeytyvän opetussuunnitelman myötä.

Lähteet

- Aerila, J.-A., Kinos, J. & Pöntelin, R. 2010. Kielen opettaminen ja vuorovaikutus 4-5 vuotiaiden ryhmässä. Teoksessa Korhonen, R., Rönkkö, M.-L. & Aerila J. Pienet oppimassa. Kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Turku: Uniprint.
- Bayley, R. & Broadbent, L. 2013. Child-initiated learning and developing children's talk. Teoksessa Featherstone, S. Supporting child-initiated learning: Like bees not butterflies. London: Bloomsbury Publishing.
- Bruce, T. 1997. Early childhood education. London: Hodder & Stoughton educational.
- Cable, C., Miller, L. & Goodliff, G. 2010. Working with children in the Early Yers. Abingdon: Routledge.
- Carr, M. 2008. Assessment in Early Childhood Settings. Hampshire: SAGE Publications Ltd.
- Colwell, J., Beaumont, H., Bradford, H., Canavan, J., Cook, E., Kingston, D. & Waller T. 2015. Reflective teaching in early education. London: Bloomsbury Academic.
- Dean, J. 2009. Organising learning in the primary school classroom. Canada: Routledge.
- EOPS. Opetushallitus. 2014. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Tampere: Juvenes print – Suomen yliopistopaino Oy.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Featherstone, S. 2013. Supporting child-initiated learning: Like bees not butterflies. London: Bloomsbury Publishing.
- Fisher, J. 2008. Starting from the child. Glasgow: BookEns Ltd.
- Google Sites. [Viitattu 18.03.2023]. <https://workspace.google.com/products/sites/>
- Haanpää, S. & Kola-Torvinen, P. 2023. Opetushallitus. [Viitattu 28.03.2023]. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/uusi-varhaiskasvatustlaki-mika-muuttuu-tietosuojan-ja-salassapidon-osalta_2018.pdf
- Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. 2009. Arvioinnista opiksi. Vantaa: Printel Oy.

- Heikka, J., Hujala, E., Turja, L. & Fonsén, E. 2017. Havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L., Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-Kustannus.
- Heikkinen-Peitsoma, A. & Rautakivi, S. 1989. Esikouluikäisten ohjaus. Kustannuskiila:Kuopio.
- Heinimaa, E. 2011. Reggio Emilian kunnalliset päiväkodit - pedagoginen suunnannäyttävä maailmalla. Teoksessa Paalasmaa, J. Lapsesta käsin Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Juva: PS-kustannus.
- Hellström, M. 2008. Sata sanaa opetuksesta. Juva: PS-kustannus.
- Hellström, M. 2010. Sata sanaa kasvatuksesta. Juva: PS-kustannus.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2016. Tutki ja kirjoita. Porvoo: Bookwell Oy.
- Hytönen, J. 2008. Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Johnson, R. & Onwuegbuzie, A. 2004. Mixed Methods Research. A Research Paradigm Whose Time Has Come. Educational Researcher.
- Juuti, K. Kairavuori, S. & Tani, S. 2015. Tiedonalalähtöinen eheyttäminen. Teoksessa Cantell, H. Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Jyrkämä, J. 2022. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [Viitattu 20.02.2023]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/toimintatutkimus/>
- Kallinen, T. & Kinnunen, T. 2022. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. [Viitattu 29.12.2022]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>
- Kangas, M. Kopisto, K. & Krokfors, L. 2015. Eheyttäminen ja laajentuvat oppimisympäristöt. Teoksessa Cantell, H. Näin rakennat monialaisia oppimiskokonaisuuksia. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Keskinen, K. & Nikander, P. 2023. Laadullinen seurantatutkimus. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Viitattu 27.03.2023]. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>

Kinos, J. 2002. Kohti lapsilähtöisen varhaiskasvatuksen teoriaa. *Kasvatus* 33 (2), 119–132.

<http://elektra.helsinki.fi.ezproxy.utu.fi/se/k/0022-927-x/33/2/kohtilap.pdf>

Kinos, J., Rosqvist, L., Alho-Kivi, H. & Korhonen, R. 2021. Suomalaisen varhaiskasvatuksen työ- ja toimintatavat opetussuunnitelmissa. *Kasvatus & Aika* 15(2), 22–42.

<https://journal.fi/kasvatusjaaika/article/view/99664/64337>

Koppa. Jyväskylän yliopisto. [Viitattu 25.08.2021].

<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/moni-menetelmaisyys>

Lindon, J. 2013. What does child-initiated learning mean, where does it fit and why is it important for young children? Teoksessa Featherstone, S. Supporting child-initiated learning: Like bees not butterflies. London: Bloomsbury Publishing.

Meta. 2023. Facebook. [Viitattu 27.03.2023].

<https://www.facebook.com/help/instagram/424737657584573>

Nivala, E. & Ryyänen, S. 2019. Sosiaalipedagogiikka - kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Tallinna: Printon Trükikoda.

OAJ. 2023. Työelämäopas. [Viitattu 27.03.2023].

www.oaj.fi/tyoelamaopas/tyohyvinvointi/tyokuormitus/

Opetushallitus. 2022. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Helsinki.

Opetushallitus. 2023. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa. [Viitattu 22.02.2023]. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa>

Pernaa, J. 2013. Kehittämistutkimus tutkimusmenetelmänä. Teoksessa Pernaa, J. Kehittämistutkimus opetuslalla. Jyväskylä: PS-kustannus.

POPS. Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Pound, L. 2013. Playing what you know. Teoksessa Featherstone, S., Supporting child-initiated learning: Like bees not butterflies. London: Bloomsbury Publishing.

Raision kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma 2019. [Viitattu 22.02.2022].

https://www.raisio.fi/sites/default/files/media/file/Raision%20varhaiskasvatussuunnitelma%202019_0.pdf

Raision kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. 2022. [Viitattu 15.02.2023].

<https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-ylops-service/api/dokumentit/23976649>

Rintakorpi, K. & Vihmari-Henttonen, E. 2017. Tää on meidän maailma! Helsinki: Lasten keskus ja kirjapaja Oy.

Rosqvist, L. Kokko, M. Kinos, J. Robertson, L. Pukk, M. & Barbour, N. (2019). Lapsilähtöinen pedagogiikka varhaiskasvattajien kanssa konstruotuna. Varhaiskasvatuksen Tiedelehti. Journal of Early Childhood Education Research. Vol 8, Issue 1, 192–214.

Sandberg, E. 2021. Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Latvia: Livonia Print Ltd: PS-Kustannus.

Saracho, O. 2012. An Integrated Play-based Curriculum for Young Children. New York: Routledge.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Hansaprint.

Setälä, M. 2003. Demokratian arvot – Teoriat, käytännöt ja mahdollisuudet. Helsinki: Gaudeamus.

Spratt, C. Walker, R. & Robinson, B. 2004. Mixed research methods. Commonwealth of Learning.

Tietoarkisto. Kvantitatiivisen tutkimuksen verkkokäsikirja. [Viitattu 18.02.2023].

<https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/mittaaminen/ominaisuudet.html>

Turja, L. 2017. Lasten osallisuus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Hujala, E. & Turja, L. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus.

Turja, L. & Vuorisalo, M. 2018. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen P. Valloittava varhaiskasvatus. Tallinna: Tallinna Raamatutrukikoda Ou.

Työturvallisuuslaki. 2022. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 21.08.2022].

<https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2002/20020738>

Unicef. 2021. [Viitattu 15.02.2022]. <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

Varhaiskasvatuslaki. 2018. Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö.

Varke. 2019. Kehkeytyvän opetussuunnitelman laadinnan tueksi. Raisio: Raision kaupunki.

Wallin, K. 2000. Reggio Emilia ja lapsen sata kieltä. Hämeenlinna: LK-KIRJAT.

Webropol Oy. 2023. Webropol. [Viitattu 18.03.2023]. <https://webropol.fi/>

Wenström, S. 2022. Kaikilla vahvuuksilla, opas laajan vahvuusnäkömyksen käyttöön opetuksessa. Keuruu: Ps-Kustannus.

Liitteet

Liite 1. Pilotti- ja tiimikysely

Turun yliopisto
University of Turku

Kehkeytyvän opetussuunnitelman pilotointi

Olemme kaksi neljännen vuoden Turun yliopiston kasvatustieteiden maisteriopiskelijaa ja teemme Pro Gradu lopputyötä kehkeytyvästä opetussuunnitelmasta. Teemme tutkimuksen yhteistyössä Raision varhaiskasvatuksen koulutus- ja kehittämistyöryhmän (KoKe) kanssa. Dosentti Jarmo Kinos on Pro Gradu tutkielmamme ohjaaja.

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten olette kokeneet kehkeytyvän opetussuunnitelman pilotoinnin tähän mennessä.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten kehkeytyvää opetussuunnitelmaa hyödynnetään pilottiryhmissä?
2. Mitä hyviä ja huonoja puolia pilottijakson kokemuksista nousee esille pilottiryhmissä?
3. Millä tavoin lapsilähtöinen pedagogiikka pilottiryhmissä toteutuu?

Huolehdimme tutkimuksen eettisyydestä ja webropol-kyselyn vastaukset hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Emme siirrä tai luovuta tietoja ulkopuolisille.

Alla on muutama kysymys, johon toivomme vastauksia 20.11. mennessä.

Kiitos vastauksista jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin,

Susanne Kujala smkuja@utu.fi p.0505051085

Jaana Virtanen jakrvi@utu.fi p.0443425221

Jarmo Kinos jarkin@utu.fi p.0407623855

Vahvistathan vielä, että vastauksiasi saa käyttää tutkimuksessamme *

Vastauksiani saa käyttää tutkimuksen teossa

Päiväkoti ja lapsiryhmän nimi: *

Mieti seuraavia väittämiä lapsilähtöisyydestä ja peilaa niitä ryhmänne kehkeytyvän opetussuunnitelman pilottijaksoon.

Dialogisuus *

	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä
Aikuisten ja lasten välinen päivittäinen kommunikointi oli vastavuoroista koko pilottijakson ajan	☐	☐	☐	☐	☐
Lapset osallistuivat yhdessä henkilöstön kanssa toiminnan suunnitteluun	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsia rohkaistiin kyselemään ja ihmettelemään	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsia kannustettiin tutkimaan ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan yhteisen aiheen suuntaisesti	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten kysymyksiin vastattiin ja tehtiin päätelmiä yhdessä	☐	☐	☐	☐	☐
Lapset osallistuivat yhdessä henkilöstön kanssa toiminnan toteutukseen ja työtapojen valintaan	☐	☐	☐	☐	☐
Lapset osallistuivat toiminnan arviointiin päivittäin	☐	☐	☐	☐	☐
Loppuarviointiin palattiin yhdessä lasten kanssa	☐	☐	☐	☐	☐

Yksilöllisyys - lasten mielenkiinnonkohteet *

	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä
Opetuksessa otettiin huomioon lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagoginen toiminta toteutettiin siten, että lasten itsenäiselle toiminnalle ja kokeiluille oli tilaa	☐	☐	☐	☐	☐

	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä
Opetuksessa otettiin huomioon lasten kehittyvät taidot ja yksilölliset tuen tarpeet	☐	☐	☐	☐	☐
Opetuksessa otettiin huomioon lasten mielenkiinnon kohteet ja vahvuudet	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsen toiveet ja mielipiteet huomioitiin toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa	☐	☐	☐	☐	☐

Yhteisöllisyys - osallisuus ja vaikuttaminen *

	Samaa mieltä	Osittain samaan mieltä	en osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä
Lapsia ohjattiin vähitellen kantamaan vastuuta, jotta syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta	☐	☐	☐	☐	☐
Lapset kohdattiin arvostavasti ja heidän ajatuksiaan kuunneltiin	☐	☐	☐	☐	☐
Huoltajat osallistettiin toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsilla oli mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsia kannustettiin oma-aloitteisuuteen päivittäin	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten aloitteisiin vastattiin	☐	☐	☐	☐	☐

Oppimisympäristö - yhteistyö ja havainnointi *

	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä
Oppimisympäristöjä rakennettiin yhdessä lasten kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
Lapsia rohkaistiin keksimään omia luovia ratkaisuja	☐	☐	☐	☐	☐
Henkilöstö kykeni tunnistamaan eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstettiin yhdessä	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten luovuutta edistäviä työtapoja hyödynnettiin	☐	☐	☐	☐	☐
Havaintoja lasten leikeistä hyödynnettiin toiminnan suunnittelussa ja ohjaamisessa	☐	☐	☐	☐	☐

Pilottijakson dokumentointi *

	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä
Dokumentointi oli työlästä ja aikaa vievää	☐	☐	☐	☐	☐
Dokumentointi jäi yhden ihmisen harteille	☐	☐	☐	☐	☐
Dokumentointi oli teknisesti haastavaa	☐	☐	☐	☐	☐
Dokumentointi oli helppoa ja sujui hyvin	☐	☐	☐	☐	☐
Dokumentointia käytettiin hyödyksi toimintasuunnitelmia laadittaessa	☐	☐	☐	☐	☐
Dokumentointi toi toimintaa näkyväksi omalle ryhmälle sekä vanhemmille	☐	☐	☐	☐	☐

Kehkeytyvä opetussuunnitelma *

	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä
Kehkeytyvän opetussuunnitelman käyttö toi paljon hyviä elementtejä toimintaan verrattuna aiempaan	☐	☐	☐	☐	☐
Lasten sitoutuminen toimintaan oli aktiivisempaa pilottijakson aikana kuin ennen pilottia	☐	☐	☐	☐	☐
Tiimin jäsenten kokemus pedagogisesta suunnittelusta muuttui kielteisemmäksi pilottijakson aikana	☐	☐	☐	☐	☐
Pedagogisen toiminnan laatu heikkeni pilottijakson aikana verrattuna aiempaan	☐	☐	☐	☐	☐
Kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttaminen jää pysyväksi ryhmässämme	☐	☐	☐	☐	☐

Sana on vapaa! Kertoisitko vielä jotain omista kokemuksistasi pilotin aikana?

Turun yliopisto
University of Turku

Kehkeytyvä opetussuunnitelma Raision varhaiskasvatuksessa

Olemme kaksi neljännen vuoden Turun yliopiston kasvatustieteiden maisteriopiskelijaa ja teemme Pro Gradu lopputyötä kehkeytyvästä opetussuunnitelmasta ja sen käytöstä varhaiskasvatuksessa. Teemme tutkimuksen yhteistyössä Raision varhaiskasvatuksen koulutus- ja kehittämistyöryhmän (KoKe) kanssa. Dosentti Jarmo Kinos on Pro Gradu tutkielmamme ohjaaja.

Tutkielman tavoitteena on selvittää, miten olette kokeneet kehkeytyvän opetussuunnitelman käytön tähän mennessä.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten kehkeytyvää opetussuunnitelmaa hyödynnetään varhaiskasvatusryhmissä?
2. Mitä hyviä ja huonoja puolia kehkeytyvän opetussuunnitelman kokemuksista nousee esille?
3. Millä tavoin lapsilähtöinen pedagogiikka ryhmissä toteutuu?

Huolehdimme tutkimuksen eettisyydestä ja webropol-kyselyn vastaukset hävitetään tutkimuksen valmistuttua. Emme siirrä tai luovuta tietoja ulkopuolisille. Taustakysymyksistä päiväkotia ja lapsiryhmän nimi eivät tule esiin tutkimustuloksissa. Nämä kysytään vain siksi, että jos vastauksia ei saada, voimme lähettää kohdennetun muistutuksen kyselystä vastaamatta jättäneeseen ryhmään.

Alla on muutama kysymys, johon toivomme vastauksia 1.4.2022 mennessä. Kyselyyn vastaamiseen menee noin 20-30 minuuttia.

Kiitos vastauksista jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin,

Susanne Kujala smkuja@utu.fi p.0505051085

Jaana Virtanen jakrvi@utu.fi p.0443425221

Jarmo Kinos jarkin@utu.fi p.0407623855

Vahvistathan vielä, että vastauksiasi saa käyttää tutkimuksessamme *

Vastauksiani saa käyttää tutkimuksen teossa

Päiväkoti ja lapsiryhmän nimi: *

Minkä ikäisiä ryhmän lapset ovat? *

Voit valita useamman vaihtoehdon

- 1-vuotta
 2-vuotta
 3-vuotta
 4-vuotta
 5-vuotta
 6-vuotta
 7-vuotta

Mieti seuraavia väittämiä aihepiirien mukaan ja peilaa niitä ryhmänne kuluvan kauden toimintaan .

Lapsilähtöisyys *

	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä
1. Opetuksessa otetaan huomioon lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot	☐	☐	☐	☐	☐
2. Opetuksessa otetaan huomioon lasten kehittyvät taidot ja yksilölliset tuen tarpeet	☐	☐	☐	☐	☐
3. Pedagoginen toiminta toteutetaan niin, että lasten itsenäiselle toiminnalle ja kokeiluille on tilaa	☐	☐	☐	☐	☐
4. Lapsen toiveet ja mielipiteet huomioidaan toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa	☐	☐	☐	☐	☐
5. Lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään	☐	☐	☐	☐	☐
6. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan yhteisen aiheen suuntaisesti	☐	☐	☐	☐	☐
7. Lasten aloitteisiin vastataan	☐	☐	☐	☐	☐
8. Lapsilla on mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin	☐	☐	☐	☐	☐

	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä
9. Lapsia ohjataan vähitellen kantamaan vastuuta, jotta syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta	☐	☐	☐	☐	☐
10. Lasten kysymyksiin vastataan ja tehdään päätelmiä yhdessä	☐	☐	☐	☐	☐
11. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä	☐	☐	☐	☐	☐
12. Lapset osallistuvat yhdessä henkilöstön kanssa työtapojen valintaan	☐	☐	☐	☐	☐
13. Oppimisympäristöjä rakennettiin yhdessä lasten kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
14. Loppuarviointiin palataan yhdessä lasten kanssa	☐	☐	☐	☐	☐

Mitä muuta haluaisit kertoa lasten osallisuudesta kehkeytyvän opetussuunnitelman aikana? *

Ajankäyttö *

	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä
1. Lapset osallistuvat yhdessä henkilöstön kanssa toiminnan suunnitteluun	☐	☐	☐	☐	☐
2. Toiminta on pitkäkestoista ja ilman loppumiskohtaa	☐	☐	☐	☐	☐
3. Toiminnan aikatauluttaminen on haastavaa	☐	☐	☐	☐	☐
4. Dokumentointiin on varattu riittävästi aikaa	☐	☐	☐	☐	☐
5. Dokumentointi on työlästä ja aikaa vievää	☐	☐	☐	☐	☐

Mitä muuta haluaisit kertoa ajankäytöstä kehkeytyvän opetussuunnitelman aikana? *

Tiimin sitoutuminen *

	Samaa mieltä	Osittain samaan mieltä	en osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä
1. Tiimi kykenee tunnistamaan eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia	☐	☐	☐	☐	☐
2. Tiimin kokemus pedagogisesta suunnittelusta on muuttunut kielteisemmäksi kehkeytyvän opetussuunnitelman aikana	☐	☐	☐	☐	☐
3. Koko tiimi on sitoutunut kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttamiseen	☐	☐	☐	☐	☐
4. Huoltajat osallistetaan toiminnan suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin	☐	☐	☐	☐	☐
5. Dokumentointia käytetään tiimissä hyödyksi toimintasuunnitelmia laadittaessa	☐	☐	☐	☐	☐
6. Dokumentointi tuo toimintaa näkyväksi omalle ryhmälle sekä vanhemmille	☐	☐	☐	☐	☐
7. Dokumentointi on yhden ihmisen harteilla	☐	☐	☐	☐	☐
8. Kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttaminen jää pysyväksi ryhmässämme	☐	☐	☐	☐	☐

Mitä muuta haluaisit kertoa tiimin sitoutumisesta kehkeytyvän opetussuunnitelman toteuttamiseen? *

Dokumentointi *

	Samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En osaa sanoa	Osittain eri mieltä	Eri mieltä
1. Kehkeytyvän opetussuunnitelman pedagoginen dokumentointi on teknisesti haastavaa	☐	☐	☐	☐	☐
2. Kehkeytyvän opetussuunnitelman pedagoginen dokumentointi on helppoa ja sujuu hyvin	☐	☐	☐	☐	☐
3. Ryhmään tarvitaan lisää tietokoneita tai tabletteja sujuvan dokumentoinnin mahdollistamiseksi	☐	☐	☐	☐	☐
4. Ryhmässämme on tarvittavat laitteet toimivaan dokumentointiin	☐	☐	☐	☐	☐
5. Tiimi on saanut ohjeet dokumentointiin ja osaa toimia niiden avulla	☐	☐	☐	☐	☐

Mitä muuta haluaisit kertoa kehkeytyvän opetussuunnitelman dokumentoinnista? *

Sana on vapaa! Haluatko kertoa vielä jotain omista kokemuksistasi?
